

σε. 4/24

ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΟ.—ΧΡΟΝΟΣ Α΄.—ΑΠΡΙΛΗΣ 1924

ΑΡΙΘΜ. 4

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

ΤΑΣΟΣ Ι. ΔΟΝΤΗΣ

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΓΣΚΑΚΗ

ΒΑΚΧΥΛΙΔΗΣ

VICTOR SERGE

MARC DE LARREGUY

ROMAIN ROLLAND

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ

ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΟ—ΧΡΟΝΟΣ Α'—ΑΡΙΘ. 4

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΝΕΩΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ Κ' ΕΠΙΤΑΓΕΣ:

ΑΓΓ. Β. ΜΕΝΤΖΕΛΙΔΗΝ (Ὁμήρου 56 Ἀθήνα)

NEI VOMI

REVUE MENSUELLE

AVRIL 1924—No 4

A. MENGELIDES RUE OMERE 58

ATHÉNES

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Γιὰ τὸ Ἑσωτερικόν: Χρονιατικὴ δρ. 30   Γιὰ τὴν Ἀμερικὴν: δολλάρια 3

»   Ἑξάμηνη   » 15   Γιὰ τὰ ἄλλα μέρη: Φράγκα χρυσὰ 30

Γιὰ τὴν Αἴγυπτο-Πόλη: Σελίνια 15

ΑΠΟ ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Χ. ΓΑΝΙΑΡΗ καὶ Σίας

Σοφοκλέους 3.—Ἀθήναι

Ε. ΜΠΑΡΜΠΥΣ:

Η ΚΟΛΑΣΗ

ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΟ.—ΑΡΙΘ. 4

ΑΠΡΙΛΗΣ 1924

Κ. Ν. Π. 513^α/1924

“ΤΡΕΙΣ ΝΥΧΤΕΣ”

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Στους ἀνθρώπους, ποὺ πονοῦν κι' ἀγο-
νίζονται, στους ἀνθρώπους, ποὺ αισθά-
νονται ὅλη τὴν ἀηδία τῆς ἐποχῆς τους.

Ἀφιερώνεται

— «ὦ, ἂν δὲν ἐρχόσαστε» ἦσαν οἱ πρῶτες λέξεις, ποὺ μᾶς εἶπε, μετὰ τὶς τυπικὲς συστάσεις — «ὦ, ἂν δὲν ἐρχόσαστε θᾶβγαίνα στους δρόμους καὶ θὰ φώναζα τὸν τυχόντα νὰ μοῦ σφινώνει, μιὰ ἐδῶ στὸ μέτωπο· θὰ τοῦ φιλοῦσα τὰ χέρια ἀπὸ εὐγνωμοσύνη· θὰ τὸν ἔγραφα κληρονόμο μου· θὰ τὸν θεωροῦσα σωτήρᾶ μου! δὲ φαντάζεσθε τὴ στενοχώρια μου κατὰ τὴ σημερινὴ μέρα· ὅλοι μ' ἔχουν ἐγκαταλείψει μέσα σαυτὸ τὸ σπίτη κι' ἡ μόνωση μοῦ χει γέινει μαρτύριο κι' αὐτὸ τὸ δωμάτιο φυλακὴ—ὦ, δὲν ἀντέχω στὴ μόνωση! μιὰ κόλαση ξανοίγεται, μέσα σου, μόλις συγκεντρωθῶ στὸν ἑαυτό μου, μιὰ περιφρόνηση, μιὰ λύσσα, ἓνα φρικῶδες μῖσος γιὰ κάθε τι, ποὺ μὲ περιβάλλει, γιὰ κάθε τι, ποὺ σκέπτομαι ξεσπάει, τότε, στὴν ψυχὴ μου καὶ μοῦ σπαράζει τὴν ὑπαρξὴν· μέσα στὴ μόνωση ἡ ζωὴ μου φωτίζεται κι' ἡ συνείδηση ξαναζεῖ· λίγες φορὲς σὰν καὶ σήμερα αισθάνθηκα τὸν ἑαυτό μου τόσο ἀνάξιο γιὰ τὴ ζωὴ, τόσο μόνο· πρώτη φορᾶ, ποῦ μὲ κατέβαλε αὐτὸ τὸ συναίσθημα ἦταν τὸν περασμένο Σεπτέμβριο· οἱ περιστάσεις ἦσαν οἱ ἐξῆς:

Ἐπηρετοῦσα σ' ἓνα σύνταγμα, ποῦ κρατοῦσε τὶς προφυλακὲς ἔξω ἀπὸ τὴν Προῦσσα, λίγες μέρες μετὰ τὴν ὑποχώρηση τοῦ Σαγγαρίου· ἡ πολιτεία δὲν ἀπείχε παρὰ δυὸ-τρὶα χιλιόμετρα κι' ἀπὸ μακρυνὰ βλέπαμε τὰ φῶτά της· ἦταν νύχτα παγερὴ κι' ὅλα προμηνοῦσαν τὴ θύελλα· ἔξω σιγοχιόνιζε· τότε κάποιος μυστηριώδης πόθος μὲ παρακίνησε νὰ πάω στὸ ταχυδρομεῖο γιὰ νὰ πάρω εἰδήσεις ἀπὸ τὴ γυναῖκά μου, ποὺ τὴν εἶχα ἀφήσει λίγων μηνῶν ἔγγυο· πῆρα ἄδεια καὶ βγήκα

στό δρόμο· δὲν εἶχα προχωρήσει παρὰ λίγα βήματα κί' εὐθύς τήν ἀκοή μου προσέβαλαν ἀπόμακροι, ὑπόκωφοι ἤχοι, ποῦ σιγά-σιγά, ἐνῶ βάδιζα, πέραν τὸν τόνο πνιγομένων κραυγῶν· ἄρχισε τότε, νὰ φουσαίει δυνατὰ κί' οἱ κραυγές ἐκεῖνες διαλύθησαν σ' ἕνα βόγγο δυσώδικη βρόμα, φθασμένη ἀπὸ μακρυνά, πλήρωνε τὸν ἀέρα· περιεργο· Κύταξα γύρω μου στὸ δρόμο, μὰ πτώματα δὲ διέκρινα· ξακολούθησα νὰ περπατῶ γρήγορα κί' ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μυρουδιὰ αὐτῆ μαζὶ μὲ τὸ βόγγο πλημμύριζαν πιά τὴν ἀτμόσφαιρα· πλησίαζα ἤδη στοὺς πρώτους δρόμους τῆς Προύσσης κί' ἔμπαινα στὰ προάστεια· τότε ἀντίκρισα κάτι φρικωδές ποῦ δὲ θὰ ξεχάσω ποτέ μου· στοὺς δρόμους, σὺλους ἀνεξαιρέτως, εἶχαν τοποθετήσῃ τραυματίες ἀπὸ ἔλλειψη κλινῶν στὰ νοσοκομεῖα· κάτω ἀπὸ τὸ λίγο φῶς φαναριῶν τοῦ λαδιοῦ, διέκρινα πεταμένους στὰ πεζοδρόμια τοὺς λαβωμένους, ἄλλους μὲ μισὴ κουβέρτα σκεπάζοντας τὰ κομμένα τους μέλη κί' ἄλλους νεκροὺς ἀποσυνθεμένους· οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ζωντανούς ἦσαν γυμνοί, καὶ δὲν ἦσαν ἕνας, δυό, τρεῖς. . . ἦσαν χιλιάδες, χιλιάδες. . . μιὰ φυλὴ ὀλόκληρη· τότε γιὰ πρώτη φορὰ· στὴ ζωὴ μου αἰσθάνθηκα νὰ μοῦ παγώνει τὸ αἷμα στὶς φλέβες πραγματικὰ καὶ γιὰ πρώτη φορὰ κατάλαβα τὴν ἔννοια τῆς πατρίδας. . . μύριζε τόσον αἷμα. . . ἀνατρίχιασα. . . φρικώδης δυσωδία μοῦπνιξε τὴν ἀναπνοὴ καὶ παρ' ὀλίγο νὰ λιποθυμήσω. . . ὅμως κρατήθηκα καὶ προχώρησα πρὸς τὸ ταχυδρομεῖο· κάτι τὰκατανίκητο μὲ τραβοῦσε πρὸς τὰκεῖ· τέλος ἔφθασα, ἀφοῦ ἔκλεισα τὰ μάτια μου, καθ' ὄλο τὸ διάστημα, ποῦ περνοῦσα τὸ δρόμο· ῥώτησα στὴ θυρίδα καὶ μοῦδωκαν ἕνα γράμμα· βγήκα καὶ στὸ φῶς κάποιου λιχναριοῦ διάβασα. . . διάβασα. . . Λάβαινα τὶς πρώτες εἰδήσεις γιὰ τὴν ἀπιστία τῆς γυναϊκᾶς μου ἀπὸ πρόσωπο ἔμπιστο· χωρὶς καλὰ νὰ σκεφθῶ μὰ μὲ πλήρη γνώση τοῦ τί κάνω, προφέροντας τὴ λέξη «ἀηδία» τράβηξα τὸ πιστόλι κί' ἔφερα γλήγορα τὴν κάννη του στὸ στόμα μου· ἀλλὰ κάποιος τραυματίας ἀπὸ τάντικρονὸ πεζοδρόμιο, σηκώνοντας τὸ κομμένο του χέρι, μοῦ φώναξε : «συνάδελφε, αἶ, συνάδελφε, βάλε μέσα τὰ σίδερα· αὐτὸ ποῦ κάνεις εἶνε ἀναντρο· ὅλοι ζοῦμε γιὰ νὰ βασανίζομαστε!» σὰν ἠλίθιος κατέβασα τὸ χέρι μου κί' ὑποτάχθηκα.

— «Ρῆγα» τὸν διέκοψε ὁ φίλος μου· «Ρῆγα πάψε· δὲ βαστῶ. . .».

— Πρέπει νὰ συνηθίσει στὴν ἀηδία κεῖνος, ποῦ θέλει πραγματικὰ νὰ ζεῖ· ὅλοι σεῖς, ποῦ ζητε μέσα στὰ σαλόνια καὶ τὰ γραφεῖα εἰστε ὅλοι ψεῖτες· εἰστε θεατρῖνοι, ποῦ πέρνετε τὴ ζωὴ γιὰ παιχνίδι καὶ τὸν πόνο γιὰ διασκέδαση· δὲν εἶνε ἔτσι, φίλε μου· χίλιες φορὲς ὄχι·

ἡ ζωὴ ἔχει σοβαρότητα»· κί' ἀπευθυνόμενος σὲ μένα ξακολούθησε τὴ διήγηση :

— «Ἡ Μέρα αὐτὴ σημείωσε σταθμὸ στὸ βίο μου· ἦταν τὸ πρῶτό μου βάφτισμα στὸν ἀληθινὸ πόνο· δὲν ἀρχίζει κανεὶς νὰ ζεῖ παρὰ μόνον ἀφότου πονέσει»· καὶ φέρνοντας τὸ χέρι στὸ μέτωπο καὶ πλανῶντας τὸ βλέμμα του πρὸς κάτι, ποῦ νόμιζες πῶς ἔβλεπε μπροστά του, ξαναρχίνησε : «ῴστερα τὰ γεγονότα διέρρευσαν ἔτσι : μόλις ἔνωσα τὴν ἀδυναμία μου νὰ τραβήξω τὴ σκαντάλη, στράφηκα γύρω μου, σὰ νὰ ζητοῦσα κάποια βοήθεια· ἀλλ' εὐθύς αἰσθάνθηκα βάρος στὰ πόδια μου· τὰ γόνατά μου λύγισαν· ἡ σκέψη μου θόλωσε· προχώρησα μερικὰ βήματα τρικλίζοντας· ἔκανα μερικοὺς γύρους καὶ σωριάστηκα χάμου. . . ὅταν συνήλθα, μετὰ τὰ μεσάνυχτα, βρέθηκα μεταξὺ ἐνὸς σωροῦ πτωμάτων. ποῦ βρώμαγαν φρικωδῶς· φαίνεται πῶς κάποια περὶπουλος, θὰ μὲ πέρασε γιὰ πεθαμμένο μέσα στὸ δρόμο καὶ θὰ μέρριξε μεταξὺ τῶν νεκρῶν, ποῦ τοὺς μάζευαν κατὰ σωρούς σὲ διάφορα μέρη γιὰ νὰ τοὺς παραλάβουν κατόπιν τὰ κάρρα· σηκώθηκα, τινάχτηκα καὶ τράβηξα πάλι τὸ δρόμο μου, φέρνοντας στὸ νοῦ μου τὶς διαδοχικὲς σκηνές, ποῦ προηγήθησαν· ἀπότομα ἡ σκέψη μου σταμάτησε στὸ γράμμα ποῦχα λάβει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ χωρὶς νὰ θέλω ἀναπαράστησα μέσα στὴ φαντασία μου τὸ σπίτι μου· θυμήθηκα, τότε, τὶς μεγάλες του αἵθουσες, τὶς τραπεζαριές μὲ τὰ θερμὰ τζάκια, τὰ σαλόνια μὲ τὴν πολυτελῆ τους ἐπίπλωση καὶ τελευταία τὴ γυναϊκᾶ μου, ποῦ γιὰ χαρῆ της τόχα χίσει· ἀηδίασα στὴν ἰδέα πῶς ἔχει φίλο καὶ πῶς μέσα σαὐτὸ τὸ σπίτι ὠργιάζε· θυμήθηκα τὶς ἐξοχὲς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὶς ὄρες τοῦ δειλνοῦ, τὸν Ἐλαιῶνα, τὴν ἄνοιξη, τὰ Φάληρα, τὸν κῆπο τοῦ Ζαππεῖου, τὴν Ἀκρόπολη μὲ πανσέληνο, τὸ θέαμα τῆς Ἀθήνας ἀπὸ τὸ Μέτς κί' ἐφρικίασα· ἴσως ἐκεῖ κατὰ τὰ δειλινά, ὅταν ὁ φθινοπωρινὸς ἥλιος θάχει πιά δύσει, θὰ συναντῶνται κί' ἐκεῖ θάνταλλάσσουν τὶς ψεύτικες ὑποσχέσεις τους, ἐνῶ ἐδῶ, ἐδῶ. . . μιὰ ὀλόκληρη φυλὴ θυσιάζεται καὶ μαρτυρεῖ γιὰ λίγους ἀνάξιους κί' ἐπιτήδειους· καὶ δὲν εἶνε μόνον ἡ γυναϊκᾶ μου καὶ δὲν εἶνε μόνον ἐκεῖνος. . . εἶνε πολλές, πολλοὶ σὰν κί' αὐτούς· μιὰ ὀλόκληρη κοινωνία διεφθαρμένη καὶ χρηματόδουλη, γλεντάει καὶ χαίρεται, ἐνῶ ἐδῶ παίζεται τὸ φρικτότερο δράμα· στὴ σκέψη αὐτὴ μῆπνιξε πιά τὸ μῖσος· ἔσφιξα τὶς γροθιές μου καὶ μέσα ἀπὸ τὰ τρίζοντα δόντια μου ξέφυγε ἡ λέξη «ἐκδίκηση! . . .»

Ἐκείνη τὴ στιγμή κάποια οἰμωγὴ μοῦ σταμάτησε τὸ βῆμα καὶ μοῦ διέκοψε τὴ σκέψη· ἔντεινα τὴν προσοχή μου, μέσα στὸ σκοτάδι

κι' άκουσα καθαρά κάπου πλησίον επιθανάτιο ρόγχο· προχώρησα μερικά βήματα με προφύλαξη, μα στο τελευταίο σκόνταψα· έσκυψα και διέκρινα κάτω στα πόδια μου ένα πτώμα, που μόλις άνέπνεε· γονάτισα και κάθησα κοντά του· έψαξα στο σκοτάδι και βρήκα τὰ χέρια του, που παγωμένα τάχε σταυρώσει άπάνω στο στήθος· στο δεξί του φορούσε βέρα, που μόλις την άγγιξα σκίρτησε· μιὰ προσπάθεια, που κατέβαλε νά κινήσει τὸ χέρι του και τὸ φέρει στο στόμα του μοῦδωσε νά καταλάβω τὴ ζήταγε· ήθελε για τελευταία φορά νά τὴ φιλήσει. . . τοῦ σήκωσα τὸ χέρι και τὰκοίμπησα στα χείλη του· ένας μουγγός στεναγμός ξεφυγε από τὸν έτοιμοθάνατο και διέκρινα πὸς τὰ μάτια του μισάνοιξαν· μιὰ ματιά, που τὴ φώτιζε κάποιο τελευταίο παράπονο, σάν τὴ ματιά τῆς ἀνθρωπότητος ὅλης, που βασανίζεται και πεθαίνει σιωπηλή, χωρίς κανείς νά τὴν προσέχει, μοῦ διαπέρασε τὴν ψυχὴ· χωρίς νά ξαίρω τί κάνω, παρασυρόμενος από κάποιο οἶκτο, που σπάραζε τὴν καρδίά μου έσκυψα περισσότερο κι' άγκάλιασα τὸν έτοιμοθάνατο, που κείν τὴ στιγμή ξεψύχησε. . .

— «Φθάνει πιά Ρήγα, φθάνει, εἶπε ὁ Θέμελης· «βρίσκεσαι ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν έντυπώσεων και μεγαλοποιεῖς τὰ πράγματα. Θά συνέλθεις και θά ξαναζήσεις πάλι τὴν πρώτη σου ζωή».

— «Συχαίνομαι τὸν εαυτό μου, ὅταν σκέπτομαι τὴν περίοδο εκείνη· δὲν εἶμαι ἄγῳ, που τὴν ἔζησα!»

— «Μὴν τὸ λές» ξανάπε ὁ Θέμελης· «ἦταν ἡ καλλίτερη κι' ὠραιότερη περίοδο τῆς ζωῆς σου, εκείνη που θά μείνει στὴν ἀνάμνηση τῶν ἀνθρώπων· ὦ μὴν ἀρνείσαι τὸ παρελθὸν σου· τὸ παρελθὸν εἶνε ἡ μόνη πραγματικότης και τὸ μέλλον πάντοτε μᾶς διαφεύγει· οἱ τύψεις μας εἶνε ἀσθένειες· και μετὰ μικρὴ παύση : «Γιὰ θυμήσου πὸς ζοῦσες τότε. . . ντυνόσουν θαυμάσια με κείνη τὴ λεπτότητα στὶς λεπτομέρειες τοῦ κοψίματος τὴ νοητὴ σὰ πολὺ λίγα και πολὺ γυμνασμένα μάτια· μιλοῦσες γοητευτικά· στάσειά σου κυκλοφοροῦσαν σάν μάγκες τοῦ καλλίτερου παιγνιδιοῦ και σὺ πρόσφερες στοὺς νέους τὸ καλλίτερο παράδειγμα· πόσους δὲν πῆρες στο λαιμό σου, γιατί δὲν μπορούσαν νά κάνουν τὴ ζωὴ σου ; ταυτοκίνητά σου, τὰμάξια σου, οἱ μετρέςες σου, που δὲν ἦταν σὲ θέση νά διατηρησε τότε κανείς, προκαλοῦσαν παντοῦ τὴ συζήτηση και κινούσαν τὸ σχόλιο και τὸ φθόνο· σὲ ζήλευαν κι' ὅταν περνοῦσες τὰ παλλικάρια τῆς ἐποχῆς μας δάγκωναν τὰ χείλη τους· ἄν και μισοῦσες τὴν ἀγορὰ τῆς ἡδονῆς, ἄν κι' ἀπέφυγες ὅσο μπορούσες τὴ χυδαιότητα, ὅμως εἶχες καταντήσει θουλικὸς για τὴν ὀργώδη ζωὴ σου· τί γυναῖκες δὲ σ' ἀγάπησαν μόνο και

μόνο για νά περάσουν μιὰ βραδυὰ μαζί σου, ἀπὸ κείνες τὶς ἀλησμόνητες, που παρεσκυάζες με τόσο πνεῦμα για νά καταπλήξεις με τὸ παράδοξο τῶν ἐφευρέσεων σου ; δὲν ἦσαν ένας ἀπλὸς γλεντζές· εἶχες ἐξευενίσει τὴ χαρὰ κι' εἶχες ἀνυψώσει τὴν ἡδονὴ στὴ σφαῖρα μιᾶς ψυχικῆς ἱκανοποίησης· εἶχες καταντήσει τύπος ἐξανθρωπιστικός· ὄχι Ρήγα, δὲ λησιμονεῖται τόσο εὔκολα μιὰ ζωὴ τόσο πλούσια σὲ ζωικότητα, τόσο θεομὴ σὲ ρευστότητα συγκινήσεων, τόσο πληθωρικὴ σὲ ποικιλία ἀπολαύσεων· τὸ ποσὸ τῶν συγκινήσεων εἶνε κείνο που δίνει και τὸ κέτρο τῆς ζωῆς που ζήσαμε· ὁ πόνος μᾶς κάνει ἄσκημους· μὴς ἀνδρώνει τὴ φυσιογνωμία· μᾶς ἀφαρπάζει τὸ γέλοιο ἀπὸ τὰ χείλη· μόνον ἡ χαρὰ, μόνον ἡ εὔκολη νίκη, μόνον ἡ ποικιλία κ' ἡ μεταλλαγὴ μᾶς κάνουν εὐτυχεῖς· μᾶς διατηροῦν παντοτεινὰ νέους· ἡ πολλὴ συνείδηση καταστρέφει τὴ ζωὴ και μᾶς τυφλώνει μπροστὰ στὴν ὠραιότητα, ἡ συνείδηση μᾶς κάνει νά ὑποφέρουμε. . . ».

— «'Ασπίδα, ασπίδα!» ἀπότομα τὸν διέκομε ὁ Ρήγας και με φωνὴ τρεμάμενη, ποῦδειχνε μιὰ βαθειὰ συγκίνηση τοῦ μίλησε : «Βέβαια χρειάζεται πολὺ ἀσυνειδησία και πολλὴ σκληρότης, πολὺς ἐγωισμὸς για νάντικροῦσε κανείς τὴν ἀνθρώπινη τραγωδία με τὸν τρόπο, που σὺ τὴν ἀντικροῦσεις· κι' ἐγὼ κάποτε τὴν ἔβλεπα με τὸν ἴδιο τρόπο· κάποτε. . . προτοῦ πονέσω, προτοῦ ζήσω. . . φαίνεται πὸς δὲν πέρασες ἀπὸ κείνες τὶς μεγάλες δοκιμασίες, που μᾶς φέρνουν σὲ συναίσθηση τῆς ζωῆς, ἀπὸ κείνες που μᾶς κάνουν νά σκεφθοῦμε τὸ σύνολο· στῶπα και πρίν· πέρνεις τὸν πόνο για διασκέδαση και τὴν ἀνθρώπινη σφαγὴ για θέαμα εὐχάριστο· ναί, δὲ σφάζουν και δὲ σφάζονται μόνον στὸν πόλεμο· πολὺ, πολὺ βαθύτερα χτυπιοῦνται μέσα στὴν κοινωνία· ἡ ζωὴ, ὅπως τὴν κατήντησαν σήμερα, εἶνε ἓνα ἀπέραντο σφαγεῖο!»

— «Μὲ προσβάλλεις Ρήγα» ἀπήντησε ὁ Θέμελης «πόνεσα και πονῶ και πολλὲς νύχτες· ἔκλαψα βλέποντας τὴν κατάσταση, που βασιλεύει στὸν κόσμο· πολλὲς νύχτες ἀγρύπνησα κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου και συνεχῶς ἔφερνα στα χείλη μου τὴ λέξη «γιατί ;» Πόσες φορές μόνος δὲν περιφερόμουν μέσα στοὺς δρόμους, νηστικός ἀπὸ ἀνέχεια και μπροστὰ στὶς προθήκες τῶν μαγαζιῶν πολυτελείας και μπροστὰ στὶς τράπεζες και μπροστὰ στα σπίτια με τὶς μαρμάρινες σκάλες δὲ στάθηκα και δὲν ἔκλαψα για τὴν ἀνθρώπινη ἀδικία ; . . .

Ναί τὸ θυμᾶμαι ἀκόμη· ἀνέβαινα τὴν ὁδὸ Σταδίου κατὰ τὸ μεσημέρη κι' άκουσα ψηλά ζητωκραυγὲς και μουσικὴ· στάθηκα κι' εἶδα μετ' ὀλίγο νά περνοῦν μπροστὰ μου τὰ σώματα τῆς δευτέρας Μεραρ-

χίας, τὰ παιδιὰ κείνα τὰ περισσότερα γνωστά, πού βάδιζαν, βάδιζαν λυπημένα και πίσω τους μαννάδες φτωχές με παιδιὰ στὰ χέρια και γυναίκες θακένδυτες, πού κλαῖγαν. . . κι' ὁ κόσμος εὐχαριστημένος, χειροκροτοῦσε και ζητωκραύγαζε. . . χειροκροτοῦσε τὴ δυστυχία, πού πέραγε! . . . ἐφρικίασα και κρύος ἰδρῶς περιλούσε τὸ κορμί μου· τὰ μάτια μου δάκρυσαν· ἔφερα τὰ χέρια στὸ πρόσωπο γιὰ νὰ μὴ βλέπω και προχώρησα νιώθοντας στὴ ψυχὴ μου ἕνα συναίσθημα κατασχύνης· τὴ νύχτα δὲν κοιμήθηκα· μήτε τὴν ἄλλη· μήτε τὴν ἐπόμενη. Θεωροῦσα τὸν ἑαυτὸ μου τόσον ἀνίκανο γιὰ νάντιδράσει, τόσον ἀδύνατο γιὰ τὴ μεγάλη πάλη. . . τότε κατάλαβα πὼς ὅταν δὲν μπορούμε νάντιδράσουμε σὲ μιὰ κατάσταση, ὀφείλουμε νὰ τῆς ὑποταζόμαστε· ἀπὸ τότε πειθάρχησα τὸν πόνο μου και δὲν τὸν ἄφηνα νὰ κυριαρχήσει μέσα μου· δεχόμουν τὴ ζωὴ σὰ γεγονὸς ὅπως ἔρχεται μὸλους τοὺς πόνους τῆς και μὸλες τὶς χαρές τῆς, μὸλη τὴν Κωμωδία τῆς, σὰν ἕνα φαινόμενο πού δόθηκε στὸν ἄνθρωπο νάπολαμβάνει χωρὶς νὰ πολυσκέπτεται γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς· ἔκτοτε ἡ Ἄπιστία γίνηκε ἡ θρησκεία μου και τὸ φαινόμενο ἡ ζωὴ μου· ἔτρεμα στὴν ἀνάλυση τοῦ βαθύτερου ἑαυτοῦ μου σὰ βρισκόμουν μόνος κι' ἀπέφευγα τὴ μόνωση, ὅσο μπορούσα· ὀρίχτηκα στὴ ζωὴ τοῦ παιχιδιοῦ· διεσκέδαζα, χόρευα· δημιούργησα σχέσεις με διάφορους ἄνθρώπους, με τοὺς ὁποίους ἔπαιζα και τοὺς ὁποίους κατόπιν εἰρωνευόμουν· ἂν και μισοῦσα τὴν κοινωνία τοῦ πλοῦτου και τῶν διασκεδάσεων, ἐπειδὴ δὲν μπορούσα νὰ τὴν ῥαπίσω, τὴ χάϊδενα· κι' αὐτὴ βλέποντάς με μεταξὺ τῆς με περιποιότανε, μάνοιγε τὰ σαλόνια τῆς, με προσκαλοῦσε στὶς συγκεντρώσεις τῆς, με θαύμαζε. . . μελετοῦσα πολὺ κι' εὑρίσκα στὴ μελέτη μιὰ πραγματικὴ ἀνακούφιση· ἐργαζόμουν λίγο και πραγματοποιοῦσα κατὰ δύναμη τὶς φιλοδοξίες μου στὴν τέχνη· ὅμως μῆτρωνε τὸ σκουλίκι πὼς δὲ θὰ μπορούσα νὰ κάνω μεγάλα πράγματα στὴ ζωὴ κι' ἡ σκέψη αὐτὴ με σπάραζε· ὅμως δὲν ἄφηνα τὸν ἑαυτὸ μου νὰ γονατίζει σαυτὴ· ἔβγαίνα στοὺς δρόμους· γύριζα πὶς νύχτες, ἔπινα· κι' ἔπεφτα στὸ κρεβάτι μου σχεδὸν πτώμα γιὰ νὰ μὴν τύχει και σκεφτῶ τὸν ἑαυτὸ μου ἀγρυπνῶντας· εἶχα λάβει μέτρα κατὰ τοῦ πόνου και τῆς ἐφόδου τῆς συνείδησης. . .

— «Τελείωσε» εἶπε με φωνὴ κάπως εἰρωνικὴ ὁ Ρήγας· και κουνῶντας τὸ κεφάλι συνεπλήρωσε: «Μοιάζεις με τὰ μικρὰ παιδιὰ, πού νομίζουν πὼς με τὴ μικρὴ τους παλάμη μπορούν νὰ σκεπάσουν τὸν ἥλιο· Θέμελη, ἔμεινες παιδί μεχρὶ τὰ σήμερα· δὲν μεταμορφώθηκες καθόλου· δὲν ἄλλαξες· δὲν ἐξελίχτηκες δημιουργικῶς· σὲ ξαναβρίσκω

στὸ σημεῖο πού σάφησα πρὸ χρόνων...ματαίως προσπαθεῖς νὰ δαμάσεις τὴν ἐξαγρίωση τῆς συνείδησης· θὰ ξεσπάσει μιὰ μέρα βιαιότερη παρ' ὅσο νομίζεις· πρέπει δὲ νὰ ξέρεις πὼς κατὰ τὶς ἐκρήξεις αὐτὲς παρὰσύρονται τὰ πάντα· λυποῦμαι· θὰ πέσεις γρήγορα και τραγικά...»

— «Εἶνε ὁ ὠραιότερος θάνατος» σιγοψιθύρισε ὁ Θέμελης σχεδὸν μειδιῶντας· «ὁ θάνατος, πού καθημερινῶς εὐχομαι, ὁ ἀπροσδόκητος· προτοῦ μάθει κανεὶς τίποτε, προτοῦ κοινοποιήσεις τοὺς ἐλέγγους σου, προτοῦ κἂν σκεφθεῖς τὴν ὠραιότητα τῆς ζωῆς, πού χάνεις, σὲ μιὰ στιγμὴ μέθης, ἄδειασε δυὸ τρεῖς στὸ μέτωπο και τελείωσε· τὰ μετὰ εἶνε σιγῆ...»

— Ἄ, Φίλε μου, πόσο λίγο μίλησες με τὸ θάνατο, πόσο λίγο! «ἐκεῖνο, πού μᾶς κάνει τὸ θάνατο τόσο σκληρὸ, τόσον ἀποτρόπαιο εἶνε τὸ προηγούμενο· εἶνε τὸ προηγούμενο· θέλω νὰ πῶ ἡ περίοδο, πού προηγεῖται τῆς ἀπόφασης· μέννοεις;» εἶπε χαρακτηριστικὰ ὁ Ρήγας, χρωματίζοντας μάλιστα τὶς τελευταῖες του λέξεις· και συνεπλήρωσε μετὰ μικρὴ διακοπὴ: «Δυστυχῶς δὲν σκοτώνεται ἀπρομελέτητα, κανεὶς· ὅσο μάλιστα τὸ παρατείνει τόσο τὸ χειρότερο.»

— «Εἶνε ἀλήθεια» εἶπε ὁ Θέμελης «πὼς ποτέ μου δὲ σκέφθηκα τὸ θάνατο, μεχρὶ τὰ σήμερα τοῦλάχιστο στὰ σοβαρὰ· δὲ μοῦ δόθηκε ἀφορμὴ νὰ ψυχολογήσω μέσα μου αὐτὸ τὸ συναίσθημα· λέγεται πὼς εἶνε φριχτὸ γιὰ κείνους πού τὸ γνώρισαν· τί λὲς Ρήγα; σὺ τὸ γνώρισες;» και μετ' ὀλίγο διαπορῶντας γιὰ τὴ σιωπὴ πού διαχύθηκε στὸ δωμάτιο, ξαναρώτησε με κάποια δειλία «Γιὰ δὲ μιᾶς Ρήγα, γιατί;»

Ἐξαφνα μένα μουγγὸ στεναγμὸ, πού διέκοψε πάλι τὴ σιωπὴ τοῦ δωματίου, ὁ Ρήγας σηκώθηκε, ἔκανε μερικὰ βήματα, σχεδὸν τρικλίζοντας και τέλος πλησίασε στὸ παράθυρο· κοίταξε λίγες στιγμὲς ἔξω και ἔμεινε προσηλωμένος ἐκεῖ σὰν κάτι νὰ σκεφτότατε ἐπίμονα· ἔφερε σὲ λίγο τὰ χέρια του στὸ κεφάλι κι' ἔδειχνε σὰν ἄνθρωπος, πού θέλει κάπου νάκουμπήσει τὴν κουρασμένη σκέψη του· εἶχε νυχτώσει πιά και μέσα στὸ διάδρομο, πού καθόμαστε και πού χρησίμευε γιὰ τραπέζα μόλις διέκρινες ξεχωριστὰ τὶς φυσιογνωμίες μας· ἔξω στὸ δάσος ἕνας ἑλαφρὸς ἄνεμος κινοῦσε τὰ πεῦκα και μᾶς μετέδιδε ἀπὸ καιροῦ σὲ καιρὸ τὸν ἀόριστο ἠχὸ τους· μαζί με τὸ σκότος κἂν τὸ τραγικὸ διαχύνετο μέσα στὸ δωμάτιο πού σοῦ προκαλοῦσε τὴ φρίκη κι' ἕνα ὀριγὸς δειλὸ, πού σοῦ διέτρεχε τὸ σῶμα· στὸ στήθος σου κάποιος ἐφιάλτης ἄρχινε σιγὰ-σιγὰ νὰ κάθεται και σὲ λίγο νόμιζες πὼς σῆπνιγε· ὅλα κἂν προμυνοῦσαν, κἂν τὸ τραγικὸ, πού δὲν τὸ γνώριζες και μὸλα ταῦτα τῶνιωθες νὰ φθάνει, νὰ πλησιάζει, νάναπνέει γύρω σου... ἔντεινα

τὴν προσοχή μου· μέσα στὸ δωμάτιο μιὰ νεκρική σιγή βασίλευε καὶ δὲν ἄκουγες παρὰ μόνο τὶς πνοές μας πᾶσαναν μονότονα· ὁ Θέμελης σιωπηλὸς μὴ γνωρίζοντας ποὺ νὰ ποδώσει αὐτὴ τὴν ἀπότομη μεταστρέφῃ μὲ ρώταγε συνεχῶς μὲ τὰ μάτια του καὶ ζητοῦσε μιὰν ἐξήγησι· ὅμως ὅλα μᾶς ἔλεγαν πὼς ἔπρεπε νὰ σεβασθοῦμε τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ὑπέφερε, τὸν ἄνθρωπο, ποὺ σκυμμένος ἀπάνω στὸ παράθυρο παράδερνε, πέφτοντας ἀπὸ σκέψη ἄλλη σκέψη χειρότερη· δὲν εἶχαν περάσει παρὰ λίγα λεπτά καὶ τὸ σκοτάδι μέσα στὸ δωμάτιο πύκνωνε· αἰσθάνεσο πᾶ τὴν ἀνάγκη νὰ σηκωθείς, νὰ ριχθεῖς ἀπάνω στὸ στήθος τοῦ Ρῆγα, νὰν τὸν παρακαλέσεις, νὰν τὸν παρηγορήσεις, νὰ τὸν πείσεις... ἐπὶ τέλους νὰ τὸν ἀναγκάσεις νὰ σοῦ μιλήσει νὰ σοῦ ἐκμυστηρευθεῖ...

Ἐκείνη τὴ στιγμή, σὰ νὰ κατάλαβε κάτι, στράφηκε πίσω του· τὰ μάτια τοῦ Ρῆγα λάμπαν παράδοξα μὲς τὸ σκοτάδι κι' ἔδειχναν πὼς μόλις κράταγαν τὰ δάκρυα· δὲ πέρασε πολὺ κι' ἀμέσως ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερία τῆς χειρονομίας, ἐκείνη, ποὺ χαρακτηρίζει τὸν ἄνθρωπο, τὸν κύριο τοῦ ἑαυτοῦ του· βημάτισε κι' ἦρθε κοντὰ μας· καὶ μὲ φωνή, ποὺ πάλλωνταν καὶ ποὺ σιγά, σιγά, ξανάπερνε τὸν τόνο τῆς κυριαρχίας μᾶς εἶπε: «Δὲν ὑπάρχει φορικτότερο συναίσθημα ἀπὸ τὸ συναίσθημα τοῦ θανάτου, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ παρατείνεις· σοῦ κατατρῶν τὴ σάρκα· σοῦ ῥιμάζει τὴ θέληση· σὲ παραδίνει στὴν κοινωνία ἐρείπιο· ἀκοῦστε: — Μόλις σηκώθηκα ἀπὸ τὸ πτώμα τῆς βραδυᾶς ἐκείνης αἰσθάνθηκα, μέσα μου, νὰ γκρεμίζεται ἓνας κόσμος ὀλόκληρος· φαίνεται πὼς ἀπάνω στὸ κορμί τοῦ πεθαμμένου εἶχα λιγοθυμήσει γιὰ δευτέρη φορά· γιὰτὶ μόλις προχώρησα στὸ δρόμο γιὰ νὰ γυρίσω· στίς προφυλακὲς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἶχεν ἀρχίσει νὰ ροδίζει στὴν ἀνατολή· βηματίζοντας δὲν αἰσθανόμουν σχεδὸν τὰ πόδια μου κι' ἡ ζωὴ μου ἢ προηγούμενη διεγράφετο μέσα μου σὰν ὄπτασία ποὺ τὴν ἔζησα ποὺ δὲν ἤμουν ἐγὼ, ποὺ δὲν ἦναι δική μου, ποὺ τὴν εἶχα δεῖ σὸννειρο· σκέψεις μαῦρες ἐπλανῶντο μέσα στὸ νοῦ μου καὶ μοῦ πίεζαν τὴ συνείδηση· γιὰ πρώτη φορά στὴ ζωὴ μου αἰσθάνθηκα τὴν ἀηδία σὰ νὰ πλημμυρεῖ τὴν καρδιά μου· δὲν ἤθελα πᾶ τὴ ζωὴ· βηματίζα μηχανικά, κι' ἐκέτευα νὰ μὴ μεῖρισκε τὸ βράδυ· στὰ μάτια μου κάποιον βάρους ἀσήκωτο καθύψην καὶ δὲν μᾶφηνε κἄν νὰν τᾶνοιξω· τὰ χέρια μου μόλις τᾶνοιωθα καὶ τὸ σῶμα μου προχωροῦσε, χωρὶς νὰ ξέρω ποῦ· δὲν πρόσεχα τίποτε γύρω μου· μῆτε τοὺς στρατιώτες, ποῦ βιαστικοὶ τρέχαν γιὰ νὰ προφθάσουν, μῆτε τοὺς ἀνθρώπους ποῦ φοβισμένοι πῆγαιναν στίς δουλειές τους, μῆτε τὰ σκυλιὰ ποῦ τρυγί-

ριζαν μὲ κατεβασμένες οὐρὲς τᾶποσυνθεμένα πτώματα· καμιά σκέψη δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ποκρυσταλλωθεῖ σ'ἀπόφαση ἔστω καὶ γιὰ μιὰ στιγμή· ὅλες μὲ τῆς ἀστραπῆς τὴ γοργότητα περνοῦσαν ἀπὸ τὸ πνεῦμα μου μισές, ἀτέλειωτες, ἀκαθόριστες, μὴν κατορθώνοντας νὰ συγκρατήσω καμιά· ποῦ πῆγαινα δὲν ἤξερα μῆτε κι' ἐγὼ· μόνο πῆγαινα πῆγαινα... σιγά, σιγά τὸ βῆμα μου μίκρυνε καὶ τὰ μάτια μου σχεδὸν ἔκλεισαν· δὲν ἔνωθα τίποτε καὶ μὲλα ταῦτα προχωροῦσα, προχωροῦσα, προχωροῦσε...

— Τέλος ἔφθασα στὸ σύνταγμα χωρὶς νὰ μιλήσω σὲ κανένα· μπῆκα στὸ θάλαμο καὶ στοὺς σκοπούς, ποὺ μὲ γνώριζαν ἔρριξα μιὰ γρήγορη ματιὰ ὑποψίας· τοὺς ἔδωσα λίγα χρήματα, ὅπως πάντα (γιὰτὶ μέχρι τότε ὅλους τοὺς δωροδοκοῦσα γιὰ νὰ μᾶφήνουν ἐλεύθερο· σκοπούς, λοχία, ἐπιλοχία ὅλους, ὅλους τοὺς ἀγόραζα) καὶ ρίχτηκα σ'ένα παλιοκρέββατο γιὰ νὰ κοιμηθῶ· γδύθηκα κι' ἔπεσα· τότε γιὰ πρώτη φορά γνώρισα τὸν ἐφιάλτη τῆς ἀϋπνίας... μὲλη μου τὴν κούραση στάθηκε ἀδύνατο νὰναπάψω τὴ σκέψη μου σ'ένα σημεῖο· μορφές λησμονημένες ἀπὸ χρόνια, ἴσως ἀδικημένες, συνεχῶς μπρόβαλαν στὴ φαντασία μου καὶ φέροντας τὸ χέρι στὸ μέτωπο καὶ μισανοίγοντας τὰ χεῖλη τους μοῦλεγαν: «Θυμήσου τότε!...»· γιὰ πρώτη φορά σκέφθηκα πὼς ἴσως νᾶχα ἀδικήσει στὴ ζωὴ μου, ἴσως καὶ νᾶχα ἐγκληματίσει, ἴσως καὶ νᾶχα σκοτώσει...κι' ὅλες αὐτὲς οἱ μορφὲς μέσα σὲ πένθιμο χορὸ μὲ κυκλόφεραν καὶ μοῦ ζήτηγαν λόγο· ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ παρελθόντος ἔτρεξαν κι' ἦρθαν κοντὰ μου γιὰ νὰ παρευρεθοῦν, μάρτυρες κι' ἐκδικητὲς τοῦ πόνου μου! μάταια προσπάθησα νὰ φέρω στὸ νοῦ μου μιὰ χαρούμενη θύμηση· μάταια θέλησα νὰ στραφῶ πρὸς μέλλον· ἀπὸ παντοῦ μᾶζωνε ὁ τροχὸς... κἄτι σ'ἀκατανίκητο, καὶ σκληρὸ μᾶδενε στὸ παρόν, στὸ παρόν... χωρὶς νὰ θέλω ἔφερε τὰ χέρια μου στὸ προσκέφαλο· στὴν ἐπαφή τους μὲ τὸ πιστόλι αἰσθάνθηκα μιὰ χαρὰ, ποὺ δὲ λέγονταν· αὐτὸ παρέμενε ὁ τελευταῖος μου φίλος, παρηγόρος... σκίρτησα μᾶ, τότε, ἀκάλεστες ἦρθαν στὸ νοῦ μου οἱ τελευταῖες λέξεις τοῦ γραμματος ποῦχα λάβει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, : «συναντῶνται συγγνὰ στίς ἔσοχες ἢ τὴ νύχτα στὸ σπῆτι σου· τοὺς ἀκούω πᾶνεβαίνουν τὴ σκᾶλα μὲ προφύλαξη· περίμενε νέο μου γράμμα»· ἀηδίασα καὶ μὲ μιὰ κίνηση βίαιη σηκώθηκα ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ προχώρησα κρατῶντας στὰ χέρια μου τὸ περιστρόφο· οἱ σκοποὶ τρέξαν κοντὰ μου φωνάζοντας, καὶ μᾶφώπλισαν ἐνῶ ἐγὼ γιὰ τρίτη φορά ξαπλωνόμουν χαμου λιπόθυμος... ὅταν ἄνοιξα τὰ μάτια μου τᾶπόγευμα, εἶδα γύρω μου ἓνα πλήθος ἀπὸ στρατιῶτες καὶ κάποιους φίλους μου ἀξιωματικούς, ποὺ

γέλαγαν· δὲν εἶχα ἀκόμη συνέλθει καλὰ κι' ἄκουσα κάποιον, πού ψιθύριζε: «Ὁ Ρήγας τρελλάθηκε... ἄκου, πού σου λέω τρελλάθηκε!».

Ὁ Θέμελης σηκώθηκε, τότε, καὶ πιάνοντας τὰ χέρια τοῦ Ρήγα τοῦ εἶπε σχεδὸν γελῶντας:

— Ρήγα! ἡ ὠραιότερη πράξη τοῦ βίου μου ὑπῆρξε ἡ λιποταξία μου· θυμᾶσαι;... σείχα προτρέψει καὶ σένα...»

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΠΟΥ ΕΤΡΙΖΕ

Ἐκεῖ, πάνου στὸ γυμνὸ βουνὸ μὲ τὴν ἀρρωστιάρικη ξερὴ γῆ, ὑψωνότανε, παμπάλαιο κι' ἐρειπωμένο, τὸ μοναχικὸ σπίτι.

Οἱ τοῖχοι του, ὄλο ἀπὸ βαριὲς πελεκημένες πέτρες, ἦσαν πράσινοι ἀπ' τὴ μούχλα κι' ἀντηχοῦσαν κούφια ὅταν τοὺς χτυποῦσε κανεὶς.

Κάτου, στὸν κάμπο, ἄπειρες φορὲς ἡ Ἄνοιξη εἶχε ὀργιάσει μὲ τὰ χρώματα καὶ τὰ μῦρα, ἀπὸ τότε πού χτίστηκε τὸ σπίτι αὐτό.

Ἔνας σταχτής, βαρὺς οὐρανός, μὲ μολυβένια πελώρια σύννεφα πλάκωνε τὴ μισογκρεμισμένη στέγη, τὴ σάπια σκεπὴ ὅπου ποτὲ τὰ σπουργίτια καὶ τὰ χελιδόνια, τὰ λεύτερα πουλιά, δὲν εἶχανε χτίσει τίς φωλιές τους.

Καὶ μέσα στίς ἀπέραντες αἴθουσες μὲ τὰ παλαιὰ ἐπιπλά, τίς βελούδινες κουρτίνες καὶ τὰ παχειὰ χαλιά, γλεντοκοποῦσαν οἱ χαροκόποι.

Ἀπὸ τότε πού χτίστηκε τὸ σπίτι εἶχε ἀρχίσει τὸ γλέντι καὶ τραβοῦσε ἀδιάκοπα, γεννεὰ πρὸς γεννεὰ.

Στεγνοὶ καὶ κίτριναίρηδες ἀπὸ τὴν αὐπνία κι' ἀπ' τίς ἐξαντλητικὲς ἀπολαύσεις, ζώντας μονάχα γιὰ νὰ χαίρουνται τὴν ἡδονή, προσπαθοῦσαν ὀλοένα νὰ δημιουργήσουν νέες τέψεις.

Μέσα στίς ἀπέραντες αἴθουσες μὲ τὰ παλαιὰ ἐπιπλά, τίς βελούδινες κουρτίνες καὶ τὰ παχειὰ χαλιά, ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτανε βαριά καὶ πνιγηρὴ κι' οἱ ὑστερικὲς κραυγὲς τῆς ἡδονῆς ἔτρεμαν σὰ νὰ φτεροῦγιζαν κάποια πουλιά.

Γεννεὰ πρὸς γεννεὰ τραβοῦσε τὸ γλέντι. Μὰ τὸ σπίτι πάλιωνε, ἡ σκεπὴ σάπιζε, οἱ βαριὲς πελεκημένες πέτρες τῶν τοίχων ἔσκαγαν ἐδῶ κι' ἐκεῖ. Καιρὸς ἦταν πού, κάτου ἀπὸ τὰ χοντὰ δρύινα πατώματα, ἀκουγόντουσαν κρότοι, σὰν κάποια βήματα κάποιων πού ἐρχόντουσαν ἀπὸ βαθειὰ κι' ἀπόμακρα. Καί, τίς χειμωνιάτικες νύχτες

πού οἱ φλογεροὶ κεραυνοὶ σπαρταροῦσαν σὰν σκλαβωμένες ψυχὲς πάνου στὸ μελανὸν οὐρανό, τίς μακρινὲς χειμωνιάτικες νύχτες ὄλο τὸ σπίτι, τὸ παμπάλαιο κι' ἐρειπωμένο μοναχόσπιτο ἔτριζε θρηνητικὰ καὶ βογοῦσαν οἱ βαριὲς πελεκημένες πέτρες του, σὰ νὰ μὴν μποροῦσαν νὰ βαστάξουν πιὰ.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ σπιτιοῦ, μὲς στ' ἀκόλαστα γλέντια τους ἄκουσαν τὸ θρηνο τῶν δρύϊνων πατωμάτων καὶ τὸ τριξίμο τῶν βαριῶν πετρῶν. Μὰ οἱ ἄλλοι δὲν ἀνησύχησαν καθόλου. Πρὸς τί; Μήπως τόσα χρόνια τώρα, γεννεὰ πρὸς γεννεὰ, δὲν εἶχε στεγάσει τὰ ὄργια τῶν χαροκόπων; κι' αὐτὸ δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ βαστάξει γιὰ πολὺ ἀκόμα.

Κάτου ἀπὸ τὸ παμπάλαιο κι' ἐρειπωμένο μοναχόσπιτο, στὰ ἔγκατα τοῦ γυμνοῦ βουνοῦ μὲ τὴν ξερὴ γῆ, ροχθοῦσε τὸ μελανὸ κῦμα.

Χρόνια καὶ χρόνια χρειάστηκαν οἱ θρηνητικὲς βροχὲς νὰ τὸ σχηματίσουν. Σιγά-σιγά ἡ μικρὴ λιμνοῦλα πού εἶχε γίνει στὴν ἀρχὴ μεγάλωνε κι' ἄπλωνε μέσα στὰ σπλάχνα τοῦ γυμνοῦ βουνοῦ μὲ τὴν ξερὴ γῆ, τοῦ σκοτεινοῦ βουνοῦ πού τὸ βάραινε τὸ παμπάλαιο σπίτι μὲ τίς βαριὲς πελεκημένες πέτρες.

Κι' ἡ λίμνη ἔγινε κῦμα.

Μὰ τὸ κῦμα ζητάει πάντα νὰ ξεσπάσει, νὰ χτυπήσει μανιασμένα πάνου σὲ κάθε ἐμπόδιο καὶ νὰ τὸ στεφανώσει μὲ τοὺς ἀφρούς του.

Στὴ σκοτεινὴ, τὴν αἰώνια νύχτα πού βασιλεῦε ἐκεῖ μέσα, τὸ μελανὸ κῦμα βογοῦσε καὶ παραδερνε ἄγρια κι' ὀρμοῦσε θορυβῶδες καὶ ἀναπαλλόμενο στὴν ξερὴ γῆ πού τὸ βαστοῦσε κλεισμένο, στὴν ἄγωνα γῆ πού στηρίζε τὸ σάπιο παλαιὸ σπίτι.

Καὶ γι' αὐτὸ τίς μακρινὲς χειμωνιάτικες νύχτες, ἀνάμεσα στίς τρελὲς κραυγὲς τῶν γλεντοκόπων, κάτου ἀπὸ τὰ βαριὰ δρύινα πατώματα μὲ τὰ παχειὰ χαλιά ὅπου κυλιόντουσαν τὰ ἡδονικὰ κορμιά—ἀκουγόντουσαν κρότοι, σὰν κάποια βήματα κάποιων πού ἐρχόντουσαν ἀπὸ βαθειὰ κι' ἀπόμακρα.

Κι' εἶτανε μιὰ νύχτα πού χρυσὰ φεῖδια ἐλίσσονταν στὸ μελανὸν οὐρανό, πού τὰ μολυβένια σύννεφα, πελώρια καὶ καταθλιπτικά, λὲς κι' εἶχαν σκεπάσει τὸ ἐρειπωμένο σπίτι, μιὰ νύχτα πού ἡ μόρα ἐκάλπαζε βογκώντας στὸν κάμπο, κι' οἱ ἀστραπὲς ἔσειαν μὲ κραδασμοὺς τὰ μεγάλα τους μεταλλικὰ φτερά. Ὅλο τὸ σπίτι ἔτριζε. Οἱ βαριὲς πελεκημένες πέτρες, οἱ κούφιεσ πέτρες ἐσειόνταν σὰν κάποιο πελώριο χέρι νὰ τίς χτυποῦσε δυνατὰ.

Ἄλλά, μέσα στὶς ἀπέραντες αἴθουσες μὲ τὰ παλαιῖκὰ ἔπιπλα, τὶς βελουδίνες κουρτίνες καὶ τὰ παχειὰ χαλιὰ ἀντηχοῦσαν πνιχτὰ οἱ ὑστερικὲς κραυγὲς τῆς ἡδονῆς.

Καὶ τὸ μελανὸ κῆμα ροχθοῦσε ἐκεῖ βαθειὰ στὰ ἔγκατα τοῦ γυμνοῦ βουνοῦ μὲ τὴν ξερὴ γῆ.

Γιὰ μιὰ στιγμή, μιὰ θλιβερὴ ἐπιθανάτια σιγὴ ἄπλωσε τὸ φτεροῦ της παντοῦ.

Κ' ἔξαφνα, ἡ ἄγωνα γῆ ἀναταράχθηκε σὰν καρδιὰ πού τὴ φουσκώνει ὁ πόνος, καὶ τὸ βουερὸ κῆμα ἀναπήδησε ἄγριο καὶ περιδινούμενο, συνεπαίρνοντας τὰ πάντα.

Οἱ κούφιες πελεκημένες πέτρες γκρεμίστηκαν στὰ παφλάζοντα νερὰ του κ' ἔπεσε κ' ἡ σάπια σκεπή, πού ποτὲ τὰ σπουργίτια καὶ τὰ χελιδόνια, τὰ λεύτερα πουλιά, δὲν εἶχανε χτίσει τὶς φωλιές τους σ' αὐτὴ.

Ἡ ρόδινη αὐγὴ ἔλουσε τὰ ξανθὰ της μαλλιά, τὴν ἄλλη μέρα, στὰ γαλανὰ νερά. Κι' ὁ φλογερὸς ἥλιος γλύστρησε ἀνάμεσα στὰ χρυσὰ στάχνα καὶ στὶς πορφυρὲς παπαροῦνες...

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

Ο ΠΕΤΡΟΜΑΧΟΣ

Ταντάλιε μάρτυρα, ἀδερφε κι' ἀγνῆς μιᾶς ἰδέας τὸ θρέμμα ὀλημερὶς μέσα στ' ἀψὺ καὶ λαῦρο καλοκαίρι, στάλα τὴ στάλα νὰ σκορπᾶς τὸν ἴδρωτα, τὸ γαῖμα, πάνου στὸ βράχου σὲ θωροῦ μὲ τὴ βαριὰ στὸ χέρι...

Θλιμμένε μάρτυρα, φτωχέ, περήφανο ἐσὺ πνέμα, χωρὶς ἀνάσα, ἀναπαμό, μὰ μὲ τὸ ὠραῖο καρτέρι... —κι' ὦ πετρομάχε σὲ θωροῦ—γιὰ τᾶρχοντα τὸ στέμμα νὰ θανατώνεις τὴ ζωὴ στ' ἀδρὸ τὸ καλοκαίρι...

Μόνου μιὰν ὦρα ὠραία κι' ἀγνὴ καὶ πορφυρὴ σὰν αἷμα πού σου θυμίζει μιὰν αὐγὴ πού ἀγέρωχα σκώνει... μιὰ νὰ θωροῦς, σ' ἀχνοθωροῦ, μὲ βλοσυρὸ ἕνα βλέμμα

στὰ πόδια σου κομματιαστὰ τοῦ βράχου τὰ κουφάρια, καὶ μιὰ μακρὴ, ἐπιδειχτικιά, τὰ μέγαθα νὰ ὑψώνει τὴν πολιτεία, πού θὰ ταφεῖ μιὰ μέρα στὰ λιθάρια...

ΤΑΣΟΣ Ι. ΔΟΝΤΗΣ

Η ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Τὴν ἀνταρσία ἀγκάλιασα καὶ πάω πρὸς τὸ βουνὸ νὰ γγίξω ἐκεῖ τὸν ἥλιο, νὰ βρῶ πηγίσο ἀθάνατο νεράκι ξεκινῶ σὲ νέας ζωῆς βασιλείου.

Ν' ἀνέβω στὰκροκόρυφο, νὰ κράξω καὶ νὰ πῶ νάντιλαλήσει ὁ κάμπος.

—ᾠ! ἐσὺ θρησκεία κόκκινη, Βαγγέλιου τοῦ ἀγαπῶ πού μου γενᾶς τὸ θάμπος.

ΨΥΧΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΡΣΙΑΣ

Τὴν ἀνταρσία ἀγκάλιασα καὶ πάω πρὸς τὸ βουνὸ μὲ κόκκινη μπαντιέρα.

Κολώνα ἀρχαία ὑψώνεται ὁ νοῦς μου στὸν οὐρανὸ πού σβύνει ἡ παλιὰ ἡ μέρα.

Κι' ἔτσι πλατιὰ ἡ ἀγκάλι μου τὰ σύμπαντα χωρεῖ σὰν τοῦ Χριστοῦ ἀνοιμένη.

Μ' ἀν στὸ λαιμό μου σφίγγετε σεῖς πόρνοι τὸ λωρὶ, στὸν τόπο μου ἄλλος μένει.

ΞΕΣΚΛΑΒΩΜΑ

Σιγὰ σιγὰ λιμάρισε ὁ Τεχνίτης ὁ Καιρὸς τὴν πιὸ γερὴ ἀλυσίδα.

Τὰ μουδιασμένα κίνησαν ποδάρια τους γιὰ ἐμπρὸς μὲ μιὰ νιασμένη ἐλπίδα.

Πέφτουν τὰ σιδερόφραχτα τῆς φυλακῆς τοῦ νοῦ κι' ἀκράταγος πετιέται,

—Μὴν ἀνοιξε ἡ χρυσόπορτα τοῦ μπλάβου τοῦθρανοῦ; μόνος του ἀναρωτιέται.

ΚΟΡΗ ΑΜΑΡΤΩΛΗ

Κόρη μικρὴ κι' ἀνίδει ὡς τόσο ἀμαρτωλὴ στῆς κοινωνίας τὸ ρέμα.

Ὁ κόσμος πόρνη σ' ἔκραξε κι' ἄτιμη σὲ καλεῖ τῆς ἠθικῆς τὸ ψέμα.

Ἄγοραστής καλόθελως σοῦ παίρνει τὸ κορμί
μὲ τὸ χρυσάφι πῶχει.
Μὰ ἀγνή ἢ ψυχὴ κ' ἀσκλάβωτη ξεχύνεται μὲ ὄρμη
ἀπ' τῆ σκληρῆ του ἀποχή.

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

BORIS PILNIAK

VICTOR SERGE

Ὁ Πίλνιακ εἶναι ἀναμφισβήτητα ὁ πιὸ πρωτότυπος κ' ὁ πιὸ σπουδαῖος ἀπ' τοὺς Ρώσσοις συγγραφεῖς. Τὸ πρῶτο του ἔργο ἐνεφανίστηκε στὰ 1920 στὶς Κρατικὲς Ἐκδόσεις τῆς Μόσχας. Γράφει ἀποκλειστικὰ γιὰ τὴν Ἐπανάσταση. Ἔχει γράψει ὡς τώρα ἕνα μυθιστόρημα μὲ τὸν τίτλο «Ὁ μοναχικὸς χρόνος» καὶ κάμποσους τόμους μικρὰ διηγήματα: «Ἱστορίες ἀπ' τὴ Πετροῦπολη», «Ἰβάν καὶ Μαρία» ποὺ περιέχουνε μέσα τους ὀλόκληρη τὴν Ἐπανάσταση.

Ἡ λογοτεχνικὴ μέθοδος τοῦ Πίλνιακ φαίνεται στὴν ἀρχὴ παραδοξή, βρῖσκεται ὅμως σὲ πλήρη ἁρμονία μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Μπορεῖ νὰ πεῖ κανένας πὼς γράφει περισσότερο στὸ στῦλ τῶν φουτουριστῶν ζωγράφων. Θάτανε ὀλότελα ἀδύνατο νὰ περιγράψει κανένας τὴ Ρωσικὴ Ἐπανάσταση μὲ τὸ στῦλ ἐνὸς Μπαλζάκ ὅταν περιγράφει τὴ φιλόργουρη καὶ μονότονη ζωὴ ἐνὸς Péré Grandet ὅπως καὶ μὲ τὴν ὑπέρμετρη ἀδιαφορία, μὲ τὴ λεπτότητα καὶ τὴν τελειότητα τοῦ στῦλ, καὶ τὴν ἀπόλυτη ἁρμονία ὄλων τῶν λεπτομερειῶν ποὺ βρῖσκουμε στὴ «Δεῖψα τῶν Θεῶν» τοῦ Ἀνατόλ Φράνς. Ἐκεῖνοι ποὺ θὰ μπορέσουνε νὰ περιγράψουνε τὴν Ἐπανάσταση θάνα μονάχα οἱ μελλοντικοὶ συγγραφεῖς. Ἐμεῖς, ὅπως καὶ ὁ Πίλνιακ, εἴμεθα ἀνίκανοι γιὰ ἕνα τόσο μεγάλο ἔργο. Ἡ Ἐπανάσταση ποὺ ἐξαφάνισε τόσες μορφὲς ἀπ' τὸ παρελθόν, ἐξαφάνισε μαζὺ καὶ πολλὰς φιλολογικὲς προλήψεις αὐτοῦ τοῦ παρελθόντος.

Θὰ ἦτανε μάταιο τὸ νὰ ζητήσῃ κανένας μιὰ συνοχὴ στὰ γεγονότα μέσα στὸ ἔργο αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως. Ραδιογραφίαι (πόσο ἐλεινηνὴ εἶναι πιά ἡ ἔκφραση αὐτῆ) δὲν ὑπάρχουνε αὐτοῦ, ἀκόμα κ' οὔτε πρωτεύοντα καὶ δευτερεύοντα πρόσωπα. Ἡ δράση τῶν μαζῶν

μέσα στὶς ὁποῖες κάθε μονάδα ἀποτελεῖ γιὰ τὸν ἑαυτὸ της ἕναν ὀλόκληρο κόσμον, ἀντιπροσωπεύοντα μέσα του ἕνα συμπληρωμένο ὄλο, τὰ γεγονότα ποὺ ὁρμοῦνε καὶ κατασυντρίβουνε ὄλους, οἱ πολυάριθμοι ἀνακατωμένες ἀνθρώπινες ὑπάρξεις καὶ ποὺ ἡ καθεμιά τους ἀντιπροσωπεύει μέσα της κάτι τι ἰδιαιτέρο ποὺ δὲν θὰ ξαναεπαναληφθεῖ, ὅλα αὐτὰ στὸ τέλος μὲ φόντο τὴ Ρωσσία, τοὺς χιονοστρόβιλους τῆς καὶ τὴν Ἐπανάσταση—γιατὶ ἡ χώρα, οἱ χιονοστρόβιλοι καὶ οἱ μᾶζες εἶναι τὰ μόνα πράγματα ποὺ μένουνε καὶ εἶναι σταθερὰ—αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Πίλνιακ. Ἡ ἐξωτερικὴ ὄψη εἶναι ἀνάλογη μὲ τὸ περιεχόμενό του. Οἱ σελίδες πολλὰς φορὲς ἔχουνε κάποια παράξενη ὄψη. Μιὰ σελίδα ἔχει τὴν περιγραφὴ ἐνὸς γέρου παπᾶ μπρὸς στὶς εἰκόνες του, λυγισμένου κὰτ' ἀπ' τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν του. Ἐξαφνα ἡ περιγραφὴ αὐτὴ σταματᾶ κ' ἀκούει κανένας τὸ θόρυβο ποὺ κάνει ὁ κόσμος ποὺ περνᾶ κὰτ' ἀπ' τὸ δρόμο, μιλῶντας ἔπειτα μιὰ νέα διακοπὴ καὶ παρουσιάζεται ἕνας πειναλὸς λύκος ποὺ τρέχει καὶ ποὺ ὠρύεται μὲ ξεσκεπασμένα τὰ δόντια του. Αὐτὴ ἡ διαρκὴς ἀλλαγὴ τῶν περιγραφῶν καὶ τῶν εἰκόνων εἶναι φανερὸ πὼς ἀπαιτεῖ καὶ διάφορες ἐμφανίσεις τῆς σελίδος. Ἡ ἀνάγνωση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶναι θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανένας περισσότερο συνταρακτικὴ, ἢ τελευταῖα ὅμως ἐντύπωση εἶναι δυνατὴ καὶ ὑποβλητικὴ. Ὁ Πίλνιακ εἶναι κὰτ' ἀπ' τὴν ἐπιρροὴ τῶν μαίτρ τῆς τελευταίας ἐποχῆς ὅπως ὁ Andrei Biely καὶ ὁ Alexei Remizov, τοὺς μοιάζει ὅμως μονάχα στὴν μέθοδο ποὺ μεταχειρίζεται κ' σχετικὰ στὸ περιεχόμενο.

Ἔχει τόσα πολλὰ νὰ δείξει, νὰ περιγράψῃ καὶ νὰ ἐμφανίσῃ μέσα στὸ ἔργο του ποὺ κάθε μέθοδος καὶ κάθε μορφή τὸν καταπιέζει. Ἀφίνει τὴ ζωὴ νὰ σέρνεται ἐκεῖ ποὺ αὐτὴ θέλει. Ὁ κλασικισμὸς ἔχει κάποια ἀξία σὲ ὑποθέσεις ὅμως ποὺ διαρκοῦνε ἀρκετά. Στὸ «Μοναχικὸ Χρόνος» βρῖσκουμε ὀχτὼ καλογραμμένα θέματα: τὸ μικρομπουρζουᾶ, τὴν ἀριστοκρατία ποὺ πεθαίνει, τοὺς αἰρετικούς, τοὺς ἀναρχικούς, τὸ μοναστήρι, τὸ τραῖνο Ἄρ. 57, τοὺς χωρικούς, τοὺς μπολσεβίκους. Ἡ ἴδια ὅμως ἀσθηρὴ ἐνότητα βασιλεύει πάνου ὅλα χάρις στὴν ὁμοιότητα τῶν διαφορῶν δυναμικότητων, ὅπως καὶ σὲ μιὰ ἡρωϊκὴ συμφωνία. Μέσα στὴν ἐξέλιξη τοῦ διηγήματος «Ἰβάν καὶ Μαρία» ἐπαναλαμβάνεται συχνὰ τὸ βροντερὸ σφύριγμα τῆς ἀτμομηχανῆς τοῦ μαύρου αὐτοῦ σκλάβου τῆς διεθνοῦς μεταλλουργίας ποὺ δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὸ διήγημα καὶ ποὺ ὄλως διόλου ἀπαθῆς καὶ ἀναίσθητη ἀπ' τὴ δουλειά της ζητᾶ τὴν κοίτη της, γιὰ τὴ νυκτερινὴ της διαμονή. Πόσα ὅμως διηγήματα ποὺ ἀπὸ εἰδυλλιακῆς

και ψυχολογικῆς ἀπόψεως εἶναι ὥραϊα δὲν θὰ εἶχανε ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα τέτοιο ρεφρὲν γιὰ νὰ ξανάρθουνε στὶς πραγματικότητες τῆς ζωῆς!

Τὸ κεντρικὸ μοτίβο τοῦ ἔργου τοῦ Πίλνιακ εἶναι οἱ χιονοστρόβιλοι, αὐτὸ τὸ κατ' ἐξοχὴν Ρωσικὸ προῖόν. Τὸ στυλ του εἶναι συχνὰ ἐξαιρετικὰ ρυθμικόν. Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀφίνει τίποτε ἀπαρτήρητο, ἀγωνίζεται νὰ μεταδώσει καὶ νὰ περιγράψει κάθε τι πού ἔχει δεῖ καὶ κάθε τι πού τοῦ κάνει ἐντύπωση. Μὲ μιὰ λέξη, ὁ δυναμισμὸς, τὸ ταυτόχρονο, ὁ ἀπόλυτος ρυθμικὸς ρεαλισμὸς, αὐτὰ εἶναι τὰ κυριαρχοῦντα χαρακτηριστικὰ τῆς φιλολογικῆς του φόρμας. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ξεχάσουμε νὰ ἀναφέρουμε καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὶς ἀκριβεῖς λεπτομέρειες, γιὰ τὶς πιὸ λεπτομερεῖς περιγραφὰς τῶν ἐθίμων, γιὰ τὴ φράση πού κατὰ τύχη ἄρπαζε στὸ δρόμο καὶ πού ὅλα τὰ ξαναδίνει πίσω χωρὶς νὰ κάνει καμμιά ἐρμηνεῖα τοὺς ἀκριβῶς ὅπως θὰ τὰ σημειῶνε κ' ἓνας ἱστορικός.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Πίλνιακ φαίνεται νὰ συγκεντρώνεται κυρίως γύρω ἀπὸ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς Ἐπανάστασης περισσότερο δὲ στοὺς ἀγροὺς καὶ τὶς ἐπαρχίες. Γενικὰ τὸ θέατρο, ὅπου λαμβάνουνε χώρα οἱ ἱστορίες του στὸ « Μοναχικὸ Χρόνο » εἶναι οἱ μικρὲς πόλεις πού πραγματικὰ φαίνεται πὼς τὶς ξαίρει καλὰ, ἐκεῖνο δὲ πού κυρίως παρατηρεῖ εἶναι τὸ τέλμα τοῦ παρελθόντος. Στὴ μικρὴ ἐπαρχιακὴ πόλη ὁ μικροαστὸς περνᾷ μιὰ ζωὴ ὄχι καλλίτερη ἀπ' τὴ ζωὴ ἐνὸς γουρουνιοῦ, μεταξύ τοῦ τετσιαχιοῦ του, τοῦ καλοστρωμένου τραπεζιοῦ καὶ τοῦ ζεστῶ καὶ ἀκάθαρτου κρεβατιοῦ του πού βρίσκεται κάτω ἀπ' τὶς εἰκόνες τῶν ἁγίων. Εἶναι βάρβαρος ἀπέναντι τῶν ἀδυνάτων, σκληρὸς καὶ μὲ ἀλύγιστη θέληση ἀπέναντι τῶν καταπιεζομένων τῶν ὑπαλλήλων, τῆς γυναίκας καὶ τῶν παιδιῶν του· ἱκανοποιημένος ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του, ἐγωϊστὴς, ἀμαθὴς κληρονόμος χιλιάδων παρόμοιων χρόνων.

Ὁ Πόλεμος τράβηξε ἔξω ἀπ' τὸ τέλμα τῶν μικρῶν πόλεων τὰ παληκάρια. «Κι' ὅταν ὁ Ντονὰτ ξαναγύρισε πίσω, δὲν εἶχε μάθει τίποτα καινούριο δὲν εἶχε ὅμως ξεχάσει καὶ τίποτα ἀπὸ τὰ παλιὰ καὶ ἤθελε νὰ τὰ καταστρέψει ὀλοκληρωτικὰ. Ἦρθε γιὰ νὰ δημιουργήσει». Μισοῦσε τὰ παλιὰ. Ὁ φόβος αὐτῶν τῶν παλιῶν πού προξένησε τὸ δυνατὸ τράνταγμα τῆς Ἐπανάστασης εἶναι ἓνας ἀπ' τοὺς κυριώτερους λόγους τῆς Ἐπανάστασης.

Στὸ ἀποξηραμμένο καὶ στεῖρο αὐτὸ τέλμα ὅπου περνοῦνε χαμένα τὰ χρόνια, τὰ παλιὰ ἀφεντικὰ εἶναι καταδικασμένα νὰ καταστραφοῦνε

γιὰ τὸ μυαλό τους εἶνε ἐξασθενημένο καὶ τὸ αἷμα τους φτωχόν. Μὲ μιὰ λέξη τοὺς βαραίνει μιὰ ἱστορικὴ καταδίκη. Οἱ πρίγκηπες Ὁρντυνὶν (πού οἱ γονεῖς των ἰδρύσανε τὴν πόλη τῶν Ὁρντυνὶν) εἶναι τώρα συφιλιδικοὶ καὶ πλησιάζουνε πρὸς τὸ τέλος τους. Ὁ γέρο πατέρας τὸ περιμένει περιτριγυρισμένος ἀπὸ τὶς ἁγίες του εἰκόνες καὶ βασανιζόμενος μὲ νηστεῖες καὶ ἄλλες σωματικὰς καταστάσεις γιὰ τὴ σωτηρία του. Ὁ Ἔγκον εἶναι ἓνας μεθύστακας, πού κλέφτει καὶ πουλάει τὰ τελευταῖα ρεῖμα τῆς ἐδέλφῆς του γιὰ νὰ πιεῖ (αὐτὸ εἶναι τὸ ἔτος 1919.)

Τὸ VII κεφάλαιο ἀπὸ τὸ « Μοναχικὸ χρόνο » πού τιτλοφορεῖται «χωρὶς τίτλο» δὲν ἀποτελεῖται παρὰ ἀπὸ τρεῖς μονάχα λέξεις: Ρωσσία, Ἐπανάσταση καὶ χιονοστρόβιλοι». Ἡ ὁμορφία τῶν Ρωσικῶν τοπειῶν ἀναμιγνύεται μὲ τὸν ἀνεμοστρόβιλο τῆς Ἐπανάστασης. Κανένας δὲν ξαίρει πὼς νὰ τὰ ξεχωρίσει ὅλα αὐτὰ μέσα στὰ διηγήματα τοῦ Πίλνιακ. Δὲν νομίζω ὅμως πὼς εἶναι κ' ἀνάγκη. Ὁ Πίλνιακ παραβάλλει τὴν Ἀσιατικὴν Ρωσσία μὲ τὴ σημερινὴ Ρωσσία πού βλέπει πὼς ἀναπτύσσεται μέσα ἀπ' τὸν ἀνεμοστρόβιλο πρέπει δὲ νὰ παραδεχτοῦμε πὼς αὐτὸ τὸ διακρίνει πολὺ καλὰ κ' αὐτὸ εἶνε ἡ κυριώτερη του ἀξία.

Ἀκοῦστε αὐτὴ τὴ συνομιλία πού λαβαίνει χώρα μέσα σένα τραῖνο πού κυλάει μὲ ὄλη του τὴν ταχύτητα. . . «Σ' ἑκατὸ χρόνια ὁ κόσμος θὰ μιλάει γιὰ τὴ σημερινὴ περίοδο καὶ θὰ τὴν ἀναγνωρίζει σὰν μιὰ ἐξαιρετικὴ περίοδο τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος πού τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα ἀνέβηκε σ' ἓνα ἐνδοξο ἐπίπεδο. . . καλὰ, τὰ παπούτσια μου ὅμως εἶναι πολὺ χαλασμένα, θ' ἄθελα νὰ κάνω ἓνα ταξίδι στὸ ἐξωτερικό, νὰ φάγω σὲ κανένα καλὸ ἐστιατόριο καὶ νὰ πιῶ ἓνα ὑποφερτὸ οὐίσκυ». Αὐτὰ εἶναι τὰ λόγια μὲ τὰ ὁποῖα ἓνας νεαρὸς μηχανικὸς μιλάει προσεχτικὰ μέσα στὸ βιβλίον τοῦ Πίλνιακ, ἀκριβῶς ὅπως εἶναι κ' ἡ πραγματικότητα στὴ Ρωσσία· οἱ μηχανικοὶ δὲν εἶναι ἀπ' ἐκείνους πού εἶναι οἱ κύριοι τῆς ζωῆς. Αὐτὸ μᾶς φέρνει στοὺς μπολσεβίκους. Ὁ Πίλνιακ δὲν κολακεύει καθόλου τὴν Ἐπανάσταση. Οἱ σκοτεινὲς σελίδες, ὅπως κ' ἐκεῖνες πού σὲ πνίγουνε σὰν ἓνας ἐφιόλης δὲν εἶναι πραγματικὰ πολὺ σπάνιες μέσα στὰ ἔργα του. Βλέπει κανένας ἐκεῖ μέσα χωρικές πού πληρώνουνε μὲ τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα τους γιὰ μιὰ θέση μέσα σ' ἓνα βρωμερὸ τραῖνο γεμᾶτο ἀπὸ σακκιά, ἓνα τραῖνο γιὰ τοὺς ἀρρώστους ἀπὸ τυφοειδῆ πυρετὸ πού ξεφεύγει ἀπὸ τὶς λιμοκτονοῦσες περιφέρειες.

Λίγο παρακάτω ἓνας Τσεκίστ σκοτώνει τὴ ἐρωμένη του. Περιγράφ-

φει χωρικούς που αγοράζουν νεκροκράβατα για δλόκληρη τήν οικογένειά τους που προχωρεί μπροστά και που είναι βέβαιοι πως κανένας τους δε θα σωθεί από τήν πείνα ή από τόν τυφοειδή πυρετό. Τό βιβλίο περιέχει σελίδες γεμάτες από φρίκη, που δέν μπορεί νάβαι κανένας βέβαιος άν ή περιγραφή τους είναι πραγματική ή προσποιητή.

Οί λαοί τής Δύσης δέν μάθανε ακόμα καλά τά μαρτύρια που πέρασε ή Ρωσία. Ο Πίλνιακ φαίνεται νάβαι καλά πληροφορημένος και σύμφωνα τά έξιτορει με τό αίμα τής καρδιάς του. Ο διαρκής του σκοπός είναι νάβαι όσο μπορεί περισσότερο κοντά στη πραγματική αλήθεια.

Μέσα στον άνεμοστρόβιλο δέν υπάρχουνε παρά ένα είδος μονάχα άνθρωποι που μένανε όρθοί και σταθεροί· αυτοί δε είναι οί Μπολσεβίκοι. Τό πρωί συνειθίζανε νά συναθροίζονται στο Μοναστήρι (αλήθεια τί παράξενα χρόνια!) Είναι άνθρωποι χωμένοι μέσα σε δερμάτινα ζακέτα και που δέν διαφέρουνε απ' τό δέρμα που φορούνε σχεδόν όλοι τους ψηλοί και με καλά χαρακτηριστικά, όμορφοι και γεροί με τά μαλλιά τους που κυματίζουνε έξω απ' τά κασκέτα τους που τά φορούνε κατεβασμένα ως τό λαιμό. Καθένας τους έχει και μιá περίσσια θέλησης μέσ' στους τετωμένους του μύονες και στήν έκφραση του προσώπου του γύρω απ' τό στόμα και τό μέτωπο, στίς έλαφρές και αποφασιστικές κινήσεις τών εϋκαμπτών τους κορμιών διακρίνει κανένας δλόκληρο απόθεμα από θέληση και τόλημ. Έδω βρισκόμαστε μπρός στήν έλιτ του Ρωσικού λαού, ένός απ' τούς παλαιότερους λαούς. Και πραγματικά κάνανε πολύ καλά φορώντας δέρματα, γιατί έτσι καμμιá έντεχνη προσπάθεια, καμμιá υποκρισία δέν θα μπορούσε νά τους μαλακώσει. Όλο τους τό φέροσμο έδειχνε πως ξαίρανε καλά μέσα σε τί κατάσταση ζούσανε και πως είτανε αποφασισμένοι πιά για όλα. Έδω αναφέρουμε έναν που περιγράφεται ιδιαίτερα. «Ο Άρσίπ Άρσίπωφ συνήθιζε νά περνά τις μέρες του στήν Έκτελεστική, γράφοντας και τό βράδυ τριγυρνώντας στήν πόλη, στα εργοστάσια, στίς διαλέξεις και συγκεντρώσεις. Συνήθιζε νά γράφει με μιá κατσοφιασμένη όψη και κρατώντας τήν πέννα του σχεδόν σά νά κρατούσε κανένα μπαλτά. Μέσα στους λόγους του συνήθιζε νά προφέρει τις ξένες λέξεις έσφαλμένα. Ξυπνούσε πολύ πρωί και παραπούσκωνε τό μυαλό του όσο μπορούσε παραπάνω με τήν Άλγεβρα, τήν πολιτική οικονομία, τήν γεωγραφία, τήν Ιστορία τής Ρωσίας, τό Κεφάλαιο του Μάρξ, είχε δε ακόμη και μιá Γερμανική Γραμματική κι ένα λεξικό του Γανκίν για τις ξένες λέξεις που άπαντούνε στη Ρωσική.

Ο πατέρας του Άρσίπ μόλις πληροφορήθηκε πως είχε καρκίνο, που τόν κατεδίκαζε νά υποφέρει φρικτούς πόνους και νάποθάνει άναπόφευκτα βρήκε τό γυιό του και του μίλησε για τήν ασθένειά του: «δέν νομίζεις πως θάβαι καλύτερα νά δώσω ένα τέλος σ' αυτή τήν κατάσταση», τόν ρωτά στο τέλος. Μιá επιβλητική σκηνή έπακολουθει. «Νομίζω πατέρα πως άν ήμουνα στη θέση σου θα τόκανα, φυσικά όμως έσύ πρέπει νά κάνεις όπως νομίζεις καλύτερα». «Γειά σου άγόρι μου. Έξακολούθησε νά δουλεύεις, παντρεύου και φέρε στον κόσμο παιδιά». Ούτε μιá λέξη δέν πάει χαμένη, περισσότερο γι' αυτό τό ζήτημα κι' οί δυό τους όμως μένουνε άποφασισμένοι. Ο ένας πάει νά εξακολουθήσει τή δουλειά του κι' ό άλλος πάει νά τινάξει τά μυαλά του.

Κάθε τι στα έργα του Πίλνιακ είναι δυνατό και θλιβερό εκτός από μιá έλαφρότερη σκηνή που ακολουθει αυτή τήν παραπάνω δυνατή σκηνή. Σ' αυτή παρουσιάζεται ένα ζευγάρι, ένα ζευγάρι από Μπολσεβίκοις που κι' οί δυό τους είναι δυνατοί και άπιοί και με μιá εξαιρετική έσωτερική έντιμότητα. Ο άνδρας ό Άρσίπωφ μιλά στο κορίτσι που όνομάζεται Ναταλία και που θέλει νά πάρει για γυναίκα του: «Βρίσκομαι πάντα στο εργοστάσιο, στήν Έκτελεστική, όλως διόλους άπορροφημένος απ' τήν επανάσταση... σάν νέος είχα ως τώρα μερικές έρωτικές υποθέσεις, κι' έχω κάνει και μερικά όργια με γυναίκες. Αυτό όμως δέν βάσταξε πολύ, ποτέ μου δέν έπαθα από άρρώστια. Θα εργαζόμαστε μαζί, θάχουμε όμοφα παιδιά. Θέλω νάβαι αισθηματικά... καλά σ' ξαίρεις, άλλωστε είσαι καλύτερα μορφωμένη από μένα. Δέν θάφίσω όμως τις μελέτες μου. Είμαστε νέοι και γεροί.» Ο Άρσίπωφ άφου είπε αυτά κατέβασε τό κεφάλι του. Αυτή συμφώνησε με όχι λιγότερη απλότητα. Κανένας θα μπορούσε νά υποθέσει πως αυτοί οί επαναστάτες φοβούνται και προσπαθούνε νά αποφύγουνε τά βίαια πάθη που γεννιούνται μέσα σένα ζευγάρι που σε λίγο πρόκειται νά παντρευφει... «Ναι, τά παιδιά, αυτό είναι τό σπουδαιότερο, θα παύσω όμως πιά νάμαι ένα νέο κορίτσι». Ο Άρσίπωφ σήκωσε τούς ώμους του. «Τό κυριότερο είναι νάβαι κανείς άνθρωπος,» είπε. Τί σαφήνεια και τί λογική! «Είτε έρωτευμένοι είτε όχι» εξακολουθει αυτή «θάχουμε μιá οικειότητα μεταξύ μας και με τά παιδιά μας κι' έπειτα ή δουλειά θάβαι ό έρωσ μας. Δέν θάχουμε ψέμματα άναμεταξύ μας, δέν θα υποφέρουμε.» Ο Άρσίπωφ ξαναγύρισε σιωπηλά στο δωμάτιό του. Η λέξη οικειότητα δέν ήτανε σημειωμένη μέσα στο λεξικό του Σαν-

κιν για τις ξένες λέξεις. Ήθελε άραγε ο συγγραφεύς να ξεδιανικεύσει τους Μπολσεβίκους; Δεν μάς ενδιαφέρει αυτό. Δεν ήτανε ή λέξη οικειότητα αλλά ή θέλησή του ο κυριώτερος παράγοντας για να εγκαθιδρύσουνε μιὰ καινούρια μορφή ζωής.

Άσφαλώς ο Boris Pilniak είδε κι άλλους ήρωες εκτός απ' αυτούς κατά τὸ διάστημα τῆς επανάστασης. Οί Μπολσεβίκοι όμως είναι οί πιὸ διαλεγμένοι απ' ὅλους, ή επιτυχία είναι μαζί του ὅπως και ή απλότητα, ή λογική, ή συνείδηση, ή θέληση.

Στὸ μεταξύ οί Ρώσοι αναρχικοί διακυρύντουνε μιὰ φανατική φιλοσοφία τῆς δύναμης. «Όσοι είναι ἐλεύθεροι ἄς μαζευτοῦνε κατ' απ' τὴ μαύρη σημαία». Ἐργάζονται στὰ κατασχεμένα χωράφια ἐνὸς πρίγκηπα, ἐνῶ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ή Ἐπανάσταση πολεμοῦσε σὲ ὅλα τὰ μέτωπα. Δεν προσπαθοῦνε νὰ πάρουνε στὰ χέρια τους τὴν ἀρχηγία τῆς ἐπανάστασης, ἀλλὰ παρασύρονται ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς και τὴ χρησιμοποιοῦνε ὅπου θέλουνε. «Ἡ Ναταλία εἶχε πάλι δνειρευτεῖ σὰ νὰ τὴ μετέφερε ή Ἐπαναστάση σὲ κανένα εὐτυχημένο μέρος, ὅπου ή λύση ὅμως θὰκολουθοῦσε μοιραία κάθε μεγάλη χαρά».

Ἐργάζονται συνεχῶς, ἀγαπιοῦνται, δνειρεύονται και παλαίουν. Κι' οί περιπέτειές τους τελειώνουνε ὅπως τελειώσανε πολλές στὴν Οὐκρανία. Ὅταν ὁ γέρω πρόσφυγας Χάρου, γυρεύει τὸ μεριδίό του ἀπὸ τὰ λεφτὰ πὸ ἀρπάξανε ἀπὸ τὸ Αἰκατερινοσλάβ, ὁ Γιουζίκ ἀρνείται νὰ τοῦ τὸ δώσει. Ἄντηχοῦνε τότε πυροβολισμοί μέσα στὸ σκοτάδι! Ἐλεύθεροι ἄνθρωποι σκοτώνουνε ἄλλους ἐπίσης ἐλεύθερους. Σκοτώνουνε τὴν ὁμορφὴ νέα γυναῖκα για τὰ λεφτὰ, σκοτώνουνε τὴ γυναῖκα πὸ δοκίμασε ὅλες τις δυνατές συγκινήσεις τῆς επανάστασης. Κι' ἔτσι ή μαύρη σημαία γίνεται τὸ σάβανο τοῦ νεαροῦ πτώματος. Τὰ Σοβιὲτ στέλνουνε ἕνα ἀπόσπασμα στρατοῦ πὸν καταλαμβάνουνε τὴ λησμονημένη κομμουνά. Κάπου ὁ Πίλνιακ γράφει: «Ἐμεινα στὴν ἐλεύθερη κομμουνά Πέσκis ὡς τὴ μέρα πὸν οί αναρχικοί σκοτωθήκανε ἀναμεταξύ τους.»

Ἄμφιβάλλω ἂν ἐπέτυχα νὰ δείξω τὸ δυνατό ρεαλισμὸ τοῦ νέου αὐτοῦ συγγραφέα πὸν ή δύναμή του είναι πολλές φορές τόσο συναρπαστική πὸν ή ἄμεση ἐντύπωση τῶν γεγονότων τῶν λεπτομερειῶν καταπνίγει τὸ σύνολο τῆς ἐντύπωσης. Ὁ ρεαλιστής αὐτὸς τρέφει μιὰ λατρεία για τὴ δραστηριότητα, τὴ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου αὐτῶν τῶν θηρίων ἀκόμη και τῆς φύσης. «Οί δυνατότεροι μεταξύ τῶν ἀνθρώπων είναι οί επαναστάτες ἀκόμη δὲ και μεταξύ τῶν ἀρπακτικῶν θηρίων. Ὁ Πίλνιακ τοῦ ἀρέσει νὰ εἰσάγει τὴ ζωὴ τῶν λύκων μέσα

στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ὅταν βρίσκονται σὲ κατάσταση ἀλληλοσπαραγμοῦ. «Μέσα στὸν ἄνεμο και στὸ χιονοστρόβιλο τρέχανε οί λύκοι ὁ ἕνας πίσω απ' τὰ πόδια τοῦ ἄλλου, μιὰ γκριζα ἀγέλη, ἀρσενικά, και θηλυκά μαζύ, οί ἀρχηγοί μπροστά, γλήγωρα δὲ τὸ χιόνι ἐκάλυψε τὰ ἴχνη τους.» (Ἰβάν και Μαρία).

Μερικά απ' τὰ διηγήματα τοῦ Πίλνιακ ἀπὸ τὸ 1918 και 1919 είναι ἐξαιρετικά ἀξιοσημείωτα γιατί είναι ριζικά διάφορα ἀπὸ τὰ κανονικά του ἔργα. Τὰ παλιότερα είναι γραμμένα στὸ σκοτεινὸ και μονότονο τόνο τῆς χειρότερης περιόδου τοῦ Τσέχωφ· τὸ δρᾶμα τοῦ μίσους μέσα στὴν ὀλότητα, χωρὶς κανένα ενδιαφέρον, ζωὴ μιᾶς γυναίκας μικροαστῆς. Τὰ ἄλλα κάπως καλλίτερα. Περιγράφουνε τὰ ἴδια αἰσθήματα ὅπως συνήθως γινότανε στὸς προεπαναστατικούς χρόνους. Μιὰ ζωὴ πὸν δὲν εἶχε καμμιά διέξοδο απ' τὴν ὀλότητα ἀθεράπευτη μετριότητά της. Χωρὶς τὴ δυνατὴ ἀνατροπὴ τῆς Ἐπανάστασης δὲν είναι καθόλου ἀμφίβολο πὸς ὁ συγγραφεύς, θάμενε μέσα στὸ παλιὸ ρεῦμα, και δὲ θὰ πρόσθετε πολλὰ στὴ Ρωσικὴ φιλολογία. Ὁ Boris Pilniak ὀφείλει ὅλα κι' ὡς τὸ στύλ του ἀκόμη στὴ Ρωσικὴ Ἐπανάσταση. Ἡ Ἐπανάσταση ἦταν ἐκεῖνη πὸν τοῦ ἔδωκε τὴν πρωτοτυπία τοῦ ταλέντου του, τὴν ἐσωτερικὴ ὄψη τῆς ἐξέλιξης τῶν γεγονότων, τὴ φαρδειὰ ἀντίληψη με τὴν ὁποία περιλαμβάνει τὴν ἀπέραντη Ρωσσία, τὴν πλούσια σὲ βάσανα και ἀγῶνες, τὸ ὄραμα τῆς δύναμης πὸν ξεσηκώνεται, ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα πὸν ἦτανε κρυμμένα απ' τοὺς συγγραφείς τοῦ παλιοῦ καθεστώτος. Αὐτὸς είναι ἕνας απ' τοὺς κυριώτερους λόγους για τοὺς ὁποίους κανένας λυτᾶται βρίσκοντας στὰ ἔργα του μονάχα μιὰ πρωτόγονη ἀντίληψη κι' ἕναν πρωτόγονο θαυμασμό για τὴν επανάστασι. Τὶ θέλει ή επανάσταση αὐτή; Ἐνας ἀναγνώστης πρέπει νὰ ναι τελειῶς ἀτόχος τοῦ ζητήματος και νὰ προσέει τὴν ἰδέα αὐτὴ κλείνοντας τὸ βιβλίο.

Για ποῖο σκοπὸ ὅλες οί ταραχές; Είναι ὁ συγγραφεύς ἱκανὸς νὰ δώσει μιὰν ἀπάντηση σ' αὐτά; Ἡ ἔλλειψη μιᾶς ἰδεολογίας, κανείς θὰ μπορούσ ε ἀκόμη νὰ πει ή ἔλλειψη πεποιθήσης αὐξάνει τὸ ἔργο του χωρὶς βιάσεις. Ἀλλὰ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸ λόγο κι' ἀποκτᾶ στὰ μάτια μας μιὰ ὅλως ἰδιαίτερη ἀξία γιατί είναι ή καλλίτερη ἀπόδειξη τοῦ αὐθόρμητου και τῆς εὐλικρίνειας τῶν περιγραφῶν του. Τὸ ἔργο αὐτὸ δείχνει και στὴ μορφή του και στὸ περιεχόμενό του πόσο βαθειὰ ἔχει περασθῆ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς επανάστασης ὁ συγγραφεύς, πὸν μονάχος του παραδέχεται πὸς δὲν είναι οὔτε κομμουνιστῆς οὔτε επαναστάτης.

Ἄφοῦ τελείωσε ἕνα ἐμπορικὸ σχολεῖο ὁ Πίλνιακ ἄφισε τὴν ἐπαρ-

χιακή του γωνίτσα μέσα στην οποία πέρασε τὰ ἡρωϊκὰ χρόνια τοῦ 1917-1921 γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἱκανοποιεῖ τις ἀνάγκες τῆς συντήρησής του μὲ πατάτες καὶ σάρι. Ὅλο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Πίλνιακ ἀφιερώθηκε στὰ συμφέροντα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ γνώμη μας ὅμως εἶναι πὼς ἀντιλαμβάνετε καλὰ τις ἰδέες, ἢ ἐπιτροπὴ τῶν ὁποίων εἶναι πολὺ καλὰ γνωστὴ σ' αὐτόν. Τὸ σύνολο τῶν ἰδεῶν μιᾶς κοινωνικῆς τάξης ποὺ ἀγωνίζεται καὶ ἐπιτυχαίνει τὴ νίκη κ' ἀρπάζει τὴν ἐξουσία γίνεται ἕνας τεράστιος παράγων γιὰ τὴν ἀναγέννηση τῶν ἠθῶν: αὐτὴ εἶναι ἡ κεντρικὴ ἰδέα ποὺ φαίνεται μέσα σ' ὅλο τὸ ἔργο του. Ὁ νέος συγγραφεὺς δὲ βρίσκεται ἀκόμα σὲ πλήρη ἀνάπτυξη ὁλόκληρης τῆς δυνάμεις του. Ἀκόμα δὲν εἶναι ὁλότεια σαφῆς, εἶναι συγκεχυμένος, βιαστικὸς, στομφώδης, ἀνώμαλος ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ ἔργον του εἶναι σήμερον ἕνα μεγάλο ὄρατο τραγούδι γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ ἐνέργεια τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας . . . . .

Μεταφ. Π. Γ.

FRAGMENTUM

ΒΑΚΧΥΛΙΔΗΣ

Κ' ἡ Εἰρήνη στοὺς θνητοὺς δίνει ἡ μεγάλη
τὸν πλοῦτο, τῶν ὠδῶν τὰ ἐξαίσια τάνθη·
στῶν θεῶν τοὺς ὠρισκάλιχτους βωμοὺς μὲ ἄλικη φλόγα
μεριὰ ἀπὸ βόδια καὶ τραγιὰ μακρόμαλα πυρώνουν,
κ' οἱ νέοι στοὺς ἄθλους δίνονται στὸ γλέντι, στὸ τραγούδι·
μὲς στῶν ἀσπίδων τις χαλκόμετερες λαβῆς
ὑφάδια ἀργάζουνε οἱ ἀράχνης οἱ μουντῆς,
καὶ τὰ σπαθιὰ τὰ δίκωπα, τὰ δόρια, ἡ μούχλα ρεύει·
σιγάζει ὁ ἀχὸς τῶν χάλκινων σαλπύγων
κ' ὁ ὕπνος δὲν κόβεται ἀπ' τὰ βλέφαρα ὁ μελένιος·
μὰ ἀπὸ συμπόσια εὐφραντικὰ μεστοὶ εἶναι οἱ δρόμοι,
καὶ τὰ τραγούδια τὰ παιδιάτικα φρενιάζουν.

(Μετὰφρασμα)

ΚΑΙΣ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

INFERNO

MARC DE LARRÉQUY (DE CIVRIEUX)

Ἄλοίμονο! σὲ γνώρισα, ὦ δάσος τῆς Ἀργκόννας
Ὅταν ἡ μάχη πυρπολοῦσε τὸν ὀρίζοντά σου·
Μιὰ σκοτεινὴ χαράδρα σου κρατάει μ' ὡς φυλακὴ
Καὶ ζῶ σ' αὐτὴ κατάντικρα μὲ τὴ γυμνὴ ὁμορφιά σου! . . .

Μὰ, γιὰ τις πράσινές σου, καίει ὁ ἥλιος, φυλλωσιές,
Γιὰ ἡ πάχνη ἀπὸ τις ἀφυλλες κρεμιέται κορυφές σου,
Μὲς στὶς δεινροστοιχίες σου τὸ ρόγχο ἀκούω τ' ἀνέμου,
Σὰν τῶν θαμμένων κάτω ἀπὸ τὴ χλόη σου, τὴ φωνή.

Τὰ δέντρα σου ἀπ' τὸν ἄτερμο πόλεμο, ρημαγμένα,
Τὰ κούτσουρά τους, σὲ φριχτὲς πόζες, τὰ λαβωμένα,
Στυλώνουν πρὸς τὸν οὐρανὸ σὰ μιὰ διαμαρτυρία! . .

Καὶ μὲς τὴ νύχτα ἀλλάζοντας, τις γιγαντένιες φόρμες
Πέρουν ἀνθρώπινες μορφές καὶ δαντικὰ ἐνσαρκώνουν
Τὰ ξυλιασμένα πτώματά σου τοῦ Ἄδη τὸ σκοτάδι!

OHASSE D' HIVER

Ὅσαν ξαντό, εὐεργετικὸ τὸ χιόνι, ἐπιδένει
Τοὺς ματωμένους τοὺς κορμούς τῶν λαβωμένων δέντρων
Καὶ φοῖζει, ἀγάλλει, μὲ τις κρῦες τουλοῦπες, τις πληγῆς
Ἐνὸς ἐδάφους πῶχει ὁ ἀνόσιος πόλεμος ὀργώσει . . .

Καθ' ἔνδειξη θανατερῆ σὲ λίγο ἔχει χαθεῖ . . .
Ἡ ἀναστατωμένη γῆ σὲ νάρκη εἶναι οἰχμένη
Καὶ τὸ μελέμι, ποὺ βογγᾷ μὲς στὴν ὀμίχλη, μοιάζει
Τῶν περασμένων μας δεινῶν τὴ μακροσμένη ἠχώ . . .

Καμιὰ πατημασιὰ ἀγριμιοῦ στὸ κάτασπρο τὸ δάσος . . .
Μόνον, πρὸς τὸν ὀρίζοντα, γράφονται δίχως τέλος,
Βήματα, ἀνθρώπου βήματα, στὸ φασματώδη κάμπο!

Ἄφοτου τὰ κανόνια κυνηγοῦνε τὸν ἐχτρό
Καθὼς σκυλιὰ ποὺ τρέχουν πίσω ἀπ' ἕνα σαρκοβόρο,
Φύγαν τὰ ζῶα μπρὸς σ' αὐτὸ τὸ ἀνθρωποκνηγι!
(La muse du sange)

(Μετὰφ.) ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΓΙΟΥΛΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΧΕΛΙΔΟΝΙΩΝ ΤΟΥ ERNEST TOLLER

*Αφ'ἃ ἀρκετὰ βρέξανε, τὰ χερίά τους στό προλεταριακὸ αἷμα οἱ ἄστοι κυβερνητὲς ῥίχνουνε τοὺς κοινωνικοὺς τῶν ἀντιπάλους στό μπουδρουμί. Διπλὸ κέρδος γιὰ τοὺς σωτήρες τῆς καπιταλιστικῆς λατρείας, στὴν ὁποία, παρόμοιοι μὲ τοὺς παπάδες τῆς θείας λατρείας δὲν πιστεύουν, παρὰ γιὰ τὴν εἶναι οἱ παχειὰ εὐεργετούμενοί της. Διπλὸ συμφέρο, γιὰτὶ ὄχι μόνο ἡ φυλακὴ τοὺς ἀπαλάσσει ἐπίσης τόσο καλὰ ἀπὸ τοὺς ἐχτροὺς τῶν ὅσο κι' ἡ δολοφονία, μ' ἀκόμα ἐπιτρέπει σ' αὐτοὺς τοὺς δημίους νὰ ποζάρουν γὰ μεγαλόψυχοι ἄνθρωποι, πού συγχωροῦν τοὺς νικημένους τῶν. Κι' ἐνῶ αὐτοὶ περιμαζώνουν τὰ ὀφέλη τῆς ὑποκριτικῆς τῶν στάσης, μαραιώνονται, λυώνουν καὶ σβύνουν, κάτω ἀπ' τὸ βάρος τῶν θλίψεων αὐτοί, στοὺς ὁποίους «χαρίσανε τὴ ζωὴ».

*Ἔτσι στὴ Γερμανία πολλοὶ σύντροφοὶ μας ὑποβλήθηκανε στὰ χειρότερα σοφώνιστικά βασανιστήρια καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ὡς τώρα γιὰ νὰ μὴ τὰ ὑπομένουν περισσότερο προτιμήσανε τὸ θάνατο πού βρήκανε στὴν αυτοκτονία. *Ἔτσι τὰ τελευταῖα χρόνια, στὶς φυλακὲς τῆς Βαβαρίας, πολλοὶ φίλοι μας δὲν ἀντέξανε στὶς πολλαπλὲς θηριωδίες τῶν ὁποίων ὑπήρξανε τὸ ἀντικείμενο.

*Ἡ Βαβαρικὴ ἀντίδραση τοὺς ἐπιφύλλασε τὴ μοῖρα τοῦ ἠρωϊκοῦ Λεβινὲ σὰν ἀπαθέστατα δολοφονήθηκε ἀπ' αὐτὴ, ἣ τὸ φριχτὸ τέλος τοῦ συγγραφέα Λαντάουερ, πού σκοτώθηκε ἀπ' τὶς κονιακιές.

*Ἔτσι ὁ εὐγενικός Toller εἶνε τώρα τέσσαρα περίπου χρόνια στό φρούριο τοῦ Νιντερσόνενφελντ, μαζί μὲ πολυάριθμους συντρόφους στὰ χερία αὐτῶν τῶν δημίων.

Μὰ ἂν τὸ κάτεργο ἔβλαψε σοβαρὰ τὴν ὑγεία τοῦ Ἐπαναστάτου τοῦ Μονάχου, ἠθικῶς τὸν ἄφησε ἀπειράχτο. Ἄναις νὰ τὸν καταβάλλει ἡ φυλακὴ, τὸν δυνάμωσε, τὸν ἔκαμε νὰ ξεχάσει τὴ δική του δυστυχία καὶ νὰ μὴ σκέπτεται παρὰ τὴν δυστυχία τῶν συντρόφων του. Δὲν ἤξαιρε νάντισταθεῖ ἐπανειλημμένως στὴν προσφορά μιᾶς χάριτος στὴν ὁποία θὰ συμπεριλαμβανόνταν οἱ συγκατούμενοί τους;

Τὸν ἔκαμε τὸν συγγραφέα τῶν μοναδικῶν «Ποιημάτων τῆς φυλακῆς» τὸ δυνατό καὶ λεπὸ ποιητὴ στὸν ὁποῖον ὁ Ρομὰιν Ρολλάν δὲ δίστασε, πρὸ ὀλίγου ν' ἀπονείμει τὸν τίτλο τοῦ νέου Σίλλερ· τοῦ ἐνέπνευσε τελευταῖα νὰ συνθέσει μίαν συλλογὴ στίχων πού τιτλοφόρησε τὸ βιβλίον τῶν χελιδονιῶν. Διαφορετικοὶ ἀπ' τοὺς προηγούμενους στό βᾶθος καὶ στὴ φόρμα, αὐτοὶ οἱ στίχοι δὲν φέρουν λιγώτερο τὴ σφραγίδα τῆς ἀναντιρρητῆς ὑπεροχῆς, πού κι' αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ ποιητοῦ ἀναγκαστήκανε ν' ἀναγνωρίσουν στὰ συγκινητικὰ «ποιήματα τῆς φυλακῆς».

Τὸ «βιβλίον τῶν χελιδονιῶν» εἶναι γραμμένο στό κελλί, ὅταν στοὺς

μακρυνούς μῆνες μόνωσης, ὁ φυλακισμένος δὲν εἶχε ἄλλους φίλους ἀπ' αὐτὰ τὰ μικρὰ πουλιά.

Εἶναι φόρος εὐγνωμοσύνης τοῦ συγγραφέα πρὸς τὰ χελιδόνια πού κάθε τους κίνηση, ὑτῆρξε γι' αὐτὸν ἀφορμὴ λησμοσύνης καὶ παρηγοριᾶς. Μὰ ἐπίσης ἐκφράζει τὴ μελαγχολία του καὶ μεταβάλλει σὲ ἀρμονικὲς συμφωνίες τὶς νοσταλγικὲς πτήσεις τῆς ψυχῆς του, πού δραπετεύει ἀπ' τὴ φυλακὴ γιὰ ν' ἀποφύγει τὴ μονώση.

Αὐτὸ πού κάμνει μεγαλύτερη ἐντύπωση στὸν ποιητὴ, ὅταν κοιτάζει τὰ πουλιά, εἶναι τὸ χαριτωμένο τους ἀνεμοζύγιασμα μὲς στό κατάφωτο γλαυκόν.

Δὲν ἐκφράζει τὴν πιὸ τέλεια λευτεριά, ὅπου θὰ μποροῦσε ν' ἀνασάνει ἕνα ζωντανὸ ὄν καὶ δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ ρίξει σὲ νοσταλγία τὴν καρδιά ἐνὸς ἀνθρώπου φυλακισμένου;

*Ἀνάμεσα στὰ πιὸ ὁμορφα πρᾶματα, δὲ βρίσκει τίποτα πού νὰ μοιάζει μ' αὐτό.

*Ἔσθιρεις, λέει ὁ ποιητὴς πὼς πετᾷ ἕνα χελιδόνι; Στὸν πόλεμο εἶδα αἰχμαλώτους νὰ περνοῦνε κοιλάδες μὲ χωριὰ ἐρημωμένα ἀπ' τὸν βομβαρδισμό. Ἄπ' τὶς γραμμὲς τῶν περιεργῶν ἀποσπᾶστηκε μιὰ γυναίκα, τὰ συσπασμένα της χερία ἀνοίχτηκαν, ἀνέβηκιν, ἀνέβηκαν μὲς στό αἰθέρα ἐνὸς ὀλόμανρου οὐρανοῦ. Σταμάτησαν γεμάτα αἴγλη. Μιὰ φωνὴ σεραφικὴ ἀκούστηκε: Ἄ...τρεᾶ!... Δὲν εἶταν σὰν τὸ πέταμα ἐνὸς χελιδονιοῦ».

*Ἀκόμα οὔτε στὴν ἀλλαγὴ τῆς μορφῆς τῶν φυλακισμένων, πού ἕνα γλυκὸ ὄραμα γιὰ μιὰ στιγμὴ, λικνίζει τὸν παροδικὸ τους ὕπνο, μπορεῖ νὰ βρεῖ σύγκριση.

*Στὴ φυλακὴ λέει ὁ ποιητὴς εἶδα ἀνθρώπους ἄλυσσοδεμένους, πού τὸ ὄνειρο εἶχε ἔρθει νὰ ἐπισπευθεῖ στὸν ὕπνο τους.

Τὸ πρόσπο τοῦ ἔλαμπε παρόμοιο μὲ τὸ φέγγος τῶν ἄστρων. Ἄνθρώπους ἄλυσσοδεμένους πού ὄνειρευόνταν! Ὅνειρο θριαμβικὸ χίλιες φορὲς εὐλογημένο! Κι' ὅμως δὲν εἶταν σὰν τὸ πέταμα ἐνὸς χελιδονιοῦ».

Τὸ πέταμα τῶν χελιδονιῶν εἶναι ἀνεῖπτο, κάμνει τὸν ποιητὴ νοσταλγικό. Μὰ στὴ λιγώση ἔξοδο στό προαύλιο τῆς φυλακῆς, κάτω ἀπ' τὸ βλοσυρὸ μάτι τοῦ φύλακα, ἡ πάλη τους μὲ τὸ γεράκι γιὰ νὰ τοῦ πάρουν πίσω τὴ λεία του δὲν τοῦ διέφυγε διόλου. Τοῦ δυνάμωσε τὸ θάρρος του, πού γιὰ μιὰ στιγμὴ ἴσως κλονίστηκε, τοῦ θύμισε τὸ καθῆκον του πού δὲν εἶχε ἀπὸ τότε ποτὲ λησμονήσει· τοῦ ἐμφύσησε στὴν πίστη του καινούρια θέρημη.

*Ἡ δύναμη κι' ἡ ἀγάπη μὲ τὴν ὁποία περιγράφει τὴν πάλη τῶν ἀδυνάτων χελιδονιῶν πρὸς τὸ ὑπέρτατο πάλι, τῶν χελιδονιῶν, πού προσπαθοῦν νὰ σώσουν ἀπ' τὰ νύχια του ἕνα φτωχὸ σπουγγίτι, δίνουν σ' αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ νέου καὶ μεγάλου ἔργου τοῦ Toller ἕνα χαριεπὲρ βιβλὸ καὶ συμβολικό.

Εἶναι ἡ μάχη, ἐ-ατομμυριῶν πιεζομένων ἐνάντια στοὺς κυρίους τῶν, πού εἶδε σ' αὐτὴν καὶ πού τόσο εὐγλωτὰ μῆς περιγράφει. Εἶναι ἡ μοιραία νίκη,

όλων τῶν ἀδυνάτων, ἐνωμένων ἐνώτια στὸ δυνατό, αὐτὸ ποῦ τόσο ἐπιβλη-
 τικά συμβολίζει.

Σ' αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς στίχους βρίσκεται ἡ ἐξομολόγησις ἐλπίδων ἀξερί-
 ζων γιὰ μιὰ κοινωνία ἰσότητος, ἔργο ὄλων τῶν ἐργαζομένων ἐνωμένων
 ἐνάντια στοὺς ἐκμεταλλεῦτες, οἱ ὅποιοι ἐξακαλουθοῦν νὰ καθοδηγοῦνε τὸν
 ποιητὴ ἀνάμεσα στὶς θλίψεις τῆς φυλακῆς.

ΒΛΑΔΙΜΗΡΟΣ ΜΑΓΙΑΚΟΦΣΚΥ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Ρώσους ποιητὰς μετὰ τὴν Ἐπανάστασι τοῦ
 1917 ἔγειναν ἀντεπαναστάτες. Τοὺς Ἐπαναστάτες μὲ τὰ λόγια, τοὺς βιρτου-
 ὄξους τοῦ λόγου, μ' ἓνα ἀσταθὲς ἰδανικό, ἡ ἀληθινὴ ἐπανάστασι τοὺς κατα-
 τρόμαξε ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἐγωϊστὰς. Σπάνιοι εἶναι οἱ ποιητὰς ποὺ ἐννοιω-
 σαν τοὺς Ὀκτωβριστὰς τοῦ 1917. Ἀνάμεσα στοὺς μεγαλύτερους — ὁ πὺ
 μεγάλος — Ἀλέξανδρος Μπλόκ καὶ ὁ Βαλέρ Μπρουσώφ — καὶ οἱ δύο συμβολι-
 στὰς — συγκινήθηκαν μὲ τὴν ἀνατροπὴ. Ὁ Μπλόκ εἶναι ἀλήθεια πὺς δὲν
 ἐνωσε ὅλη τὴ σημασίαν τῆς Ἐπανάστασις ἀλλὰ τὸ πᾶν εἶχε ἀναστατωθεῖ
 μέσα του ἐξ αἰτίας τῆς καὶ τῆ θαύμαζε.

Ὁ Μπολσεβικισμὸς τοῦ φάνηκε σὺν κάττι «μοιραῖο». Τὰ συγκεχυμένα
 καὶ τὰ ἀντιφατικὰ αἰσθηματὰ του ἀλλὰ καὶ τὰ ζωηρὰ τὰ ἐξέφρασε μέσα
 στοὺς Δώδεκα οἱ ὅποιοι θὰ μείνουν ἓνα ἀπὸ τὰ τελειότερὰ του ποιή-
 ματα. Ὅσο γιὰ τὸν Βαλέρ Μπρουσώφ, (ποὺ πρὸ λίγου καιροῦ γιόρτασαν στὴ
 Μόσχα καὶ στὸ Βερολίνο τὴν 50ὴν ἐπέτειον ἀπὸ τῆς γέννησός του) τὴν
 ἀντίληψή του γιὰ γεγονότα τοῦ Ὀκτωβρίου 1917 τὴν ἐξεδήλωσε λιγώτερον
 στὸ ἔργο του παρὰ στὴ δράση του, γιὰτὶ ἀπὸ τὶς πρῶτες μέρες ἐτέθηκε στὴ
 διάθεσι τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησις, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά σχεδὸν ὅλοι
 οἱ διανοούμενοι περίμεναν τὴν «πτώσι τῶν σφετεριστῶν τῆς ἐξουσίας».

Ἀλλὰ ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος ποὺ ἀμέσως ἐνωσε τὴν Ἐπανάστασι, τὴ
 χαιρέτησε, τὴν τραγούδησε, καὶ τὴ δόξασε εἶναι ὁ Βλαδίμηρος Βλαδιμίρο-
 βιτς Μαγιακόφσκυ, ὁ ὅποιος δίχως νὰ κουραστῆ ἔγραψε τραγούδια, σάτυ-
 ρες, καὶ θεατρικὰ ἔργα μεγάλης πνοῆς.

Ὁ Βλαδίμηρος Βλαδιμίροβιτς Μαγιακόφσκυ γεννήθηκε τὴν 7 Ἰουλίου
 1894 στὴ Βαγδάτι, στὸ Κιούκασο, καὶ ἦταν μέλος τοῦ Μπολσεβικικοῦ κόμ-
 ματος ἀπὸ τὸ 1907 καὶ συνελήφθηκε πολλὰς φορὰς γιὰ τὴν ἀνομιὰ δράση του.

Ὁ Μαγιακόφσκυ λίγον καιρὸ πρὶν τοῦ πολέμου ἴδρυσεν τὴ Φουτουριστικὴ
 Σχολή. Ἡ σχολὴ αὐτὴ δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸ μὲ τὸ θεωρητικὸ καὶ
 ἐθνικιστικὸ φουτουρισμὸ τοῦ κ. Μαρινέττι. Ἐκαμε ἴσως κακὰ νὰ δώσει
 στὴ γόνιμη φιλολογικὴ κίνησι, τῆς ὁποίας ἦταν δημιουργὸς, τὸ ὄνομα αὐτό.
 Ὁ Μαγιακόφσκυ δὲν προδίδει κανέναν ἀρρωστικὸν ἀτομισμὸ μὲ νοσηρὰ
 ἐξεζητημένα καὶ ντεκαντάτικα ἐκφραστικὰ μέσα. Πραγματικὸς «μοντέ-
 ρνος» ἀληθινὸς ἐπαναστάτης, ποὺ δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τοὺς ἀγύρτες
 στιχοπλόκους καὶ τοὺς κλασικοὺς ἀρριβίστες τῶν Π ρ ο λ ε τ κ ο ὐ λ τ κατέχει

συγχρόνως μιὰ πολὺ ὑψηλὴ καλλιτεχνικὴ ἀντίληψι καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀλη-
 θινῆς ἐπανάστασις.

Ἐνωσε βαθεῖα τὸ Ρωσικὸ λαὸ, τοὺς πόνου του, τὸ θρήμβο του, τὶς
 χαρὰς του, τὶς ἐλπίδες του καὶ μεταχειρίζεται μιὰ γλῶσσα πλούσια εἰρωνι-
 κή, λαϊκὴ, ἡ ὁποία ὅμως ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά εἶναι πάντα παραστατικὴ
 καὶ ῥυθμικὴ. Μὲ τὸ μεγάλο του ποίημα «150.000.000» ποὺ δὲν τὸ ὑπό-
 γραψε καὶ γιὰ τὸ ὅποιο καλοῦσε σὲ μιὰ συνεργασίαν ὅλους τοὺς ἀναγνώστὰς
 του ἤθελε νὰ κάμει ἓνα εἶδος ἔπους.

«150.000.000 εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ δημιουργοῦ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ. —
 Ὁ ῥυθμὸς του εἶναι μιὰ σφαῖρα ἡ ῥίμα του μιὰ λάμψη ποὺ πηδᾷ ἀπὸ οἰκο-
 δόμημα σὲ οἰκοδόμημα — 150.000.000 ἄνθρωποι ἐκφράζονται μὲ τὸ στόμα
 μου — μὲ τὸ ἀπήχημα τῶν βημάτων — στοὺς κήπους τῶν δημοσίων πλατειῶν
 — τυπώθηκε αὐτὴ ἡ ἔκδοσι.»

Παρασταίνει τὴν πύλη μεταξὺ τοῦ Ἰβάν καὶ τοῦ Οὐίλσον — δηλαδὴ τὴν
 πάλλη μεταξὺ τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς κεφαλαιοκρατίας, γιὰτὶ ὁ Οὐίλσον
 ἐκπροσωπεῖ τὴν κεφαλαιοκρατίαν ποὺ ἡ δημοκρατία, ὁ κ. ινοβουλευτισμὸς, ἡ
 ἐλευθερία καὶ ἄλλες ψευτιὰς τὴν κρύβουν δῆθεν — ἐνῶ ὁ Ἰβάν:

«Ἡ Ρωσσία — ὀλόκληρη — εἶναι ἓνας μονάχα Ἰβάν — καὶ τὸ χέρι του —
 εἶναι ὁ Νεβας — καὶ οἱ ἄρες τῶν ποδιῶν του — εἶνε οἱ στέπες τῆς Κα-
 σπίας —».

Αὐτὸ τὸ ἀπέραντο ἐπικὸ ποίημα στὸ ὅποιο ὁ Μαγιακόφσκυ παρουσιάζε-
 ται μὲ τὸ τρόπο τοῦ Οὐίτμαν ἀνυψώνοντας μιὰ Ρωσσία βιομηχανοποιημένη,
 σὲ ἓνα ἀπελευθερωμένο κόσμον ἀπὸ κάθε καταπίεσι. Τὸ ποίημα αὐτὸ τὸ
 χαρακτηρίζουν μιὰ δυνατὴ ἔμπνευσι, ἓνας δυνατὸς ῥυθμὸς καὶ πλούσιες
 πρωτότυπες εἰκόνας.

Ὁ ῥυθμὸς τοῦ Μαγιακόφσκυ μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ τὸ βαρὺ περπάτημα
 τοῦ Ἰβάν — χωρικοῦ, ἐργάτη, στρατιώτη, — ὁ ὅποιος προχωρεῖ νικηφόρα γιὰ
 νὰ ἰδρῦσει, ὄχι μὲ τὰ λόγια, τὴ Διεθνῆ. Ἐτσι ἐννοεῖ κανένας γιὰτὶ τὸ Διέβυ
 — μαρς (Ἐμβατήριον τῆς ἀριστερᾶς) τόσο ἀπλὸ καὶ τόσο δυνατὸ σὲ ῥυθμὸ, ἔγεινε
 τόσο γρήγορα λαϊκὸ ὄχι μονάχα στὴ Ρωσσία ἀλλὰ καὶ στὴ Γερμανία, καὶ
 σὲ τέτοιον βαθμὸ ποὺ ἡ μάζα τὸ ἀπαγγέλει χωρὶς νὰ γνωρίζει τὸν ποιητὴ του.

Τὸ Κωμικὸ Μυστήριον εἶναι μιὰ σάτυρα τῆς κεφαλαιοκρατίας. Τὸ
 σατυρικὸ του ταλέντο ὁ Μαγιακόφσκυ τὸ ἀνέπτυξε ἀργότερον περισσότερο. Ἡ
 κυβέρνησι τοῦ ἀνέθεσε τὴ φροντίδα νὰ γράψει διάφορα πολιτικὰ ποιήματα
 τὰ ὁποῖα τὰ τοιχοκολλοῦσαν στοὺς τοίχους ὄλων τῶν πόλεων καὶ τῶν
 χωριῶν. Σὲ μιὰ του τελευταία συλλογὴ «Πράγματα αὐτῆς τῆς χρονιάς» ὁ
 Μαγιακόφσκυ μᾶς δίδει μερικὰ ποιήματα τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν
 σὺν μοντέλῳ τῶν πολιτικῶν του ποιημάτων.

Ὅσοι γνωρίζουν τὴ Σοβιετικὴ Ρωσσία καὶ διαβάζουν τὶς ἐφημερίδες τῆς
 θὰ σύγκριναν ἴσως τὸ Μαγιακόφσκυ μὲ τὸν Ντιμιάν Μπιέντνυ. Ἀλλὰ ὁποιο-
 δήποτε καὶ νὰ εἶναι τὸ ταλέντο του ὁ Μπιέντνυ ἀνίχει περισσότερο στὴ

δημοσιογραφία παρά στην ποίηση και είναι ένα είδος Ραούλ Πονσόν, Μπολσεβίκου. Ένω από την άλλη μεριά ότι θέμα και αν μεταχειρισθῆ ὁ Μαγιακόφσκυ περαμένει πάντα ἕως ποιητής.

Μεσάζοντά «Πράγματα αὐτῆς τῆς χρονιᾶς» μερικά σατυρικά κομμάτια, ὅπως τὸ ποίημα ποῦ εἶναι ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸ τελεσίγραφο τοῦ Κῶρζον πρὸς τὸν Τσιτσερίν, ὑπάρχουν οἱ ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν τελευταία διαμονή του στὴ Γαλλία καὶ στὴ Γερμανία. Τὸ Παρίσι τὸν τράβηξε ἀλλὰ ὄχι τὸ Παρίσι τῆς μουρζουαζίας καὶ τῆς διεφθαρμένης φιλολογίας. Τὸν Πύργου τοῦ Ἄιφφελ ὁ ὁποῖος μαζί μὲ τὸ σταθμὸ τοῦ ἀσυσμάτου παρουσιάζει γι' αὐτὸν τὸ μέλλον, ἤθελε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸ Παρίσι τοῦ χρηματιστηρίου καὶ τοῦ Βουλεβάρδου.

«Πύργε — Θέλεις νὰ διευθύνεις τὴν ἐπανάσταση; — Πύργε — σὲ βγάζουμε ὁδηγό. — Δὲν ἀξίζει ἐσὺ — πρότυπὸ τῆς μηχανικῆς μεγαλοφυΐας, — ἐδῶ — νὰ συγκινεῖσαι μὲ τὶς ρίμες τοῦ Ἀπολιναίρ... — Γιὰ σὲ τὸ Παρίσι δὲν εἶναι τὸ μέρος — τὸ μέρος ὅπου τὸ πᾶν σαπίζει — τὸ Παρίσι τῶν πορνῶν — τῶν ποιητῶν — τῶν χρηματιστηρίων. — Τὰ μετρῶ (!) εἶναι σύμφωνα, — τὰ μετρῶ εἶναι μαζί μου.»

Ἐὸ θάνατος τοῦ Βορόφσκυ, ἡ ἀσθένεια τοῦ Λένιν τοῦ ἀποσποῦν ὄχι κλάματα, ὄχι θρήνους, ἀλλὰ φωνὴ ἀντρίκια, σοβιρὲς καὶ δυνατὲς ἀποφάσεις. Τὰ ἱατρικὰ δελτία τῆς υγείας τοῦ Λένιν πρὸ πάντων, τὰ πετῶ. Ἐμπυχώνοντας τὴ σκέψη ὅλου τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ ἀρνιέται νὰ πιστέψει στὶς κακὲς αὐτὲς εἰδήσεις γιατί ἡ θέληση τοῦ Λένιν, ἡ θέληση ὅλων τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατικῶν δὲ μπορεῖ νὰ λυγίσει.

Τέλος στὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς αὐτῆς ὑπάρχει καὶ μιὰ «Πρωτομαγιά» πραγματικῶς πρωτότυπη. Ἄντὶ νὰ τραγουδήτῃ τὰ λούλουδα, τὴ δουλειά, τὸν ἥλιο ὁ Μαγιακόφσκυ τραγουδεῖ τὸ Δεκέμβρη καὶ τὸ χιόνι, δηλαδὴ τὴ Σιβηρίαν, δηλαδὴ τὴν ἐξορία ὅπου χαλ βδύθηκε ἡ θέληση τῶν ἐπαναστατικῶν χάρις τοῦ ὁποῖου ἐδῶ καὶ πέντε τώρα χρόνια ἡ πρωτομαγιά γιορτάζεται σὰν ἐπίσημη γιορτὴ στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία.

Η ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἐὸ στρατηγὸς Πρίμο ντὲ Ριβιέρα ἐξόρισε στὶς Καναρίους νῆσους τὸν Ντόν Μιγκέλ ντὲ Οὐναμοῦνο, ἕνα ἀπὸ τοὺς καλύτερους συγγραφεῖς τῆς Ἰσπανίας καὶ πρῶταν ἡ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σαλαμάνκας. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς «γεννεῖς τοῦ 1893» λάμπρυνε τὰ Ἰσπανικὰ γράμματα. Ἡ πολιτικὴ του στάση ἦταν στάση ἐνὸς ἀνεξίτητου μὲ σοσιαλιστικὲς καὶ Τολστοϊκὲς τάσεις. Τὸ γόητρό του εἶνε μεγάλου. Ἐὸ Οὐναμοῦνο συχνὰ πῆρε τὸ θάρρος νὰ κατακρίνει τὴ βασιλικὴ κυβέρνησι.

Ἡ δρᾶση καὶ ὁ ἥρωϊσμός ὅμως τοῦ στρατηγοῦ δὲ σταματᾶ μέχρις αὐτοῦ.

(1) metros, οἱ ἡλεκτρικὲς ὑπόγειοι σιδηρόδρομοι τοῦ Παρισιῶ.

Ἐκλείσει τὴ φιλολογικὴ Λέσχη τῆς Μαδρίτης ἡ ὁποία...κατελήφθη ἀπὸ στρατιῶτες.

Πολλὲς διαμαρτυρίες ὑψώθηκαν μέσα στὴ χώρα. Μία ὁμάδα ἀπὸ καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου ἀνέλαβε νὰ βοηθήσει τὴν οἰκογένεια τοῦ Οὐναμοῦνο κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐξορίας τοῦ συγγραφέα. Ἐὸ στρατηγὸς δικτάτωρ σκέπτεται νὰ ἐπιβάλλῃ τιμωρίες καὶ σ' ἄλλους ἀντιπροσώπους τοῦ πνεύματος.

Αἱ εἰδήσεις αὐτὲς προκάλεσαν ἰδιαίτερη συγκίνηση στὸ Παρίσι καὶ στὸ Λονδίνο καὶ γενικὰ σ' ὅλους τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς φιλολογικοὺς κύκλους. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅμως ὅτι οἱ ἀστοὶ λόγιοι καὶ δημοσιογράφοι δείχθηκαν πολλὲς φορὲς εὐνοϊκοὶ πρὸς τὶς φασιστικὲς δικτατορίες. Τὸν περασμένο μῆνα ὁ κ. Ἀλφόνς Σεσὲ δημοσίευσε ἕνα βιβλίον μὲ τὸν τίτλον «Ἐὸ Δικτάτωρα» στὸ ὁποῖο δὲν ἀποκρύπτει τὴν προτίμησίν του γιὰ τὴ δικτατορία. Ἐποια καὶ νὰ εἶνε ἡ φιλολογικὴ συμπάθειά μας γιὰ τὸν Οὐναμοῦνο ὀφείλομε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ὅπως στὴν παρούσα περίπτωσι καθὼς καὶ σὲ κάθε ἄλλη, εἰ διανοοῦμενοι φωνάζουν γιὰ τὸ ἱερὸ προνόμιον τῆς σκέψης καὶ τῆς τέχνης.

Οἱ ἀπαιτήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν διανοοῦμένων δὲν θὰ πάρουν μιαν ἀπόλυτον ἀξία καὶ δὲν θὰ ἔχουν γιὰ μᾶς κῦρος παρά μονάχα ὅταν θὰ συντασισθοῦν μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ προλεταριάτου. Τὰ συμφέροντα τῶν ἐργατῶν εἶνε τὰ ἴδια, ὅταν οἱ διανοοῦμενοι θλίβωσιν τὴν κατάστασιν αὐτὴ θὰ συγκινοῦνται στὸ ἴδιον σχεδὸν βαθμὸ ἐὰν ἕνας ἐργάτης ἢ ἕνας Οὐναμοῦνο ἐξορίσθη. Γιατὶ ἐὰν ζητοῦν τὴν ἐλευθερίαν γιὰ τὴ σκέψιν τοῦ Οὐναμοῦνο γιὰτὶ νὰ τὴν ἀπαγορεύσουν σ' ἕνα παραγωγικὸν ἐργάτη;

ΜΙΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ

Δὲ μποροῦμε νὰ ἀφήσουμε δίχως μιαν ἐντονη διαμαρτυρία, τὴν αἰσχροὴ πρόξιν ποῦ διαπραττεῖ ἡ στρατιωτικὴ δικτατορία τῆς Ἰσπανίας, ἐξορίζοντας τὸν Μιγκέλ ντὲ Οὐναμοῦνο.

Ἐὸ Μιγκέλ ντὲ Οὐναμοῦνο εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη δόξα, ὄχι μονάχα τῆς Ἰσπανίας, ἀλλὰ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Ἰβηρικῆς γλώσσας. Εἶναι αἰσχος καὶ κομικὸς νὰ βλέπει κανεὶς μιὰ κυβέρνησι ἢ ὁποία τιλοφορεῖται πατριωτικὴ, νὰ στερεῖ τὴν πατρίδα ἀπὸ τὸ πιὸ πολῦτιμον στόλισμα τοῦ διαδήματός της. Εἶναι λυπηρὸ, ἕνας βασιλεὺς ὁ ὁποῖος νοιώθει τὸ μεγαλεῖον τῆς φυλῆς του νὰ συναινέι σ' αὐτὴ τὴν ἀποκήρυξιν.

Ἐὸ Μιγκέλ ντὲ Οὐναμοῦνο εἶναι ἕνας ἥρωας τοῦ πνεύματος, ὁ τραγικὸς καὶ παθητικὸς σκεπτόμενος, ὁ ὁποῖος πρῶτος μετὰ τὶς ἀποτυχίες τοῦ Ἰσπανο-Ἀμερικανικοῦ πολέμου ἀνύψωσε τὸ λαὸν του στὰ βλέμματα τοῦ κόσμου, ἀνάγκασε τὶς μεγάλες Λατίνες ἀδελφές του τὴ Γαλλία καὶ τὴν Ἰταλία νὰ κλίνουν πρὸς τὴν ἀνύψωσίν του αὐτὴ.

Ἐπὸ τριάντα χρόνια, ὁ ἥρωϊκὸς δονκιωτισμὸς τῆς χτυπᾶ ὅλες τῆς ἀδικίες καὶ τῆς κοινωνικὲς χαμέρπειες. Τὸ καφετρὸ φῶς του καίει τὰ βαριά

σκοτάδια, όπου πνίγεται ο Ισπανικός λαός. Είναι ο τελευταίος ιππότης της ιπποτικής Γης. Ο άχαριστος βασιλιάς του τον πέταξε. Ο κόσμος ως κρίνει!

Εμείς, κήρυκες της Ευρωπαϊκής συνείδησης, φωνάζουμε την άγανακτιση μας.

ROMAIN ROLLAN

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ

Η Ακαδημία των Επιστημών της Λένινγκραντ στέλλει στις Βιβλιοθήκες και στις Επιστημονικές Ενώσεις της Ευρώπης και της Αμερικής τις εκδόσεις της επαναστατικής περιόδου, δηλαδή πάνω-κάτω 60.000 τόμους. Ανάμεσα στα βιβλία αυτά πρέπει να σημειώσουμε ιδιαίτερα το «Η ήθικη και η τάξις» του Προμπορζένσκυ, έργο το οποίο πραγματεύεται τα προβλήματα της ήθικης από άποψη καθαρά μαρξιστική.

Το Ίνστιτούτο του Βιβλίου της Λένινγκραντ ανέλαβε τη εξέταση της σπουδαίας συλλογής της αλληλογραφίας των Ρώσων συγγραφέων την οποίαν άφηκε ο καθηγητής Σ. Α. Βεγκερρόφ. Η συλλογή αυτή, η οποία περιλαμβάνει πάνω από 10.000 επιστολές περιέχει και διάφορα ανέκδοτα ντοκουμέντα του Τολστόη του Τουργένιεφ και του Ντοστογιέφσκυ.

Η πρώτη έκδοση των ζωγράφων της Ρωσσίας έλαβε χώραν πρό λίγων βδομάδων στη Λένινγκραντ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΘΕΜΟΥ ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ "Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ,, — εις μέρη πέντε.

Έν Αθήναις 1923.

Ένα θεατρικό έργο, πού δέ στέκεται στη σκηνή, ένα θεατρικό έργο, πού μέ δυσκολία διαβάζεται, δέ μπορεί να ειπωθεϊ λογοτεχνικό έργο. Αν είχε μια άποτυχία στη σκηνή, μά μπορούσε ο αναγνώστης να το παρακολουθήσει, να το αισθανθεϊ, θάλεγα: «Ένα βιβλικό δράμα, πού έπίτηδες δέ γράφτηκε για το θέατρο η πού το θέμα του είναι τέτιο, πού να μη γίνεται αντιληπτό το έργο στη σκηνή.

Ο μονότονος διάλογος, το άτέλειωτο άναμάσημα φράσεων και ιδεών, κουράζει τον αναγνώστη όσο και τον θεατή. Και στόν «Καλλιτέχνη της Ζωής» του κ. Ποταμιάνου ο διάλογος είναι παρατραβηγμένος, πληχτικός και πάντα ανάμεσα στα ίδια πρόσωπα (Ίάκωβος - Ρένος. Δήμαρχος - Ίάκωβος. Δήμαρχος - Ρένος και Δήμαρχος - Ρένος)...

Το έργο ρομαντικό, όχι μοναχά στη γενική γραμμή, στο σκελετό, μά πολύ περισσότερο και στη λεπτομέρεια.

Τά κύρια πρόσωπα για τά όποια μιλούνε οί δύο ζωγράφοι - Ίάκωβος και Ρένος - προπάντων ο Ρένος, είναι ένας άλήτης, πού σέρνει μαζί του και φέρ-

νει τη χαρά της ζωής όπου μπει, «φέρει τα χαμένα...», βρουκόλακες, φαντάσματα, ναυαγοί κ.λ.π.

Περιττό, θαρρώ, να γράψω για τη γλώσσα του η για την άσκοπη άναπτυξή του σε πέντε πράξεις...

Ο κ. Ποταμιάνος θα μπορούσε να γράψει καλά πράματα μά τι τά θέλεις... Το «εις μέρη πέντε...» έργο του μάς δίνει την έντύπωση πώς είναι γραμμένο στο γόνατο.

A. B. M.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ

ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΗΣ "ΚΟΛΑΣΗΣ,, ΤΟΥ HENRI BARBUSSE

Δέν πάει λίγος χρόνος πού οί εκδότες μας ως τότες συνήθιζαν - και πολλοί τους άκόμα συνηθίζουν - να εκδίδουν τά διάφορα έργα των μεγάλων σε ηλικία συγγραφέων μας και τά διάφορα ρομαντικά και περιπετειώδη έργα της ξένης φιλολογίας.

Κι' αν κάπου-κάπου βρούμε κανένα έργο της προκοπής θα είναι σε άθλια, κουραστική μετάφραση.

Πρώτοι πού νεωτέρισαν, να πούμε, πού συστηματοποίησαν την έκδοση μεταφράσεων των τελειωτέρων έργων της σύγχρονης τέχνης είναι ο Γανιάρης και ο Πάργας.

Μέσα σε δυό χρόνια ο πρώτος μάς έχει χαρίσει τις καλύτερες στιγμές μελέτης με την έκδοση μεταφράσεων Κορολέγχο, Αντρέγιεφ, Δοστογιέφσκη, Ζολά, Τολστόη, Γκόρκυ, Χάμσον, Ουάιλντ, Λοτί, Θεοφαντές, Ίψεν, Κουπρίν... Και τώρα, σαν συνέχεια στην αξιοσημείωτη, για την σημερινή έκδοτική κίνηση, εργασία του, εξέδωκε την «Κόλαση» του Μπαρμπύς. Δέ θα πούμε τί σημασία έχει το έργο του μεγάλου συγγραφέα. Απλώς αναφέρουμε τη σημασία της έκδοσής του. Γιατί εκτός από τον Γανιάρη και τον Πάργα κανέναν δέν καταδέχτηκε να προσέξει το μεγάλο έργο του διευθυντή της «Clarté».

Για την έκδοτικήν εργασία του κ. Πάργα θα λάβουμε άφορμή να μιλήσουμε στα κατοπινά μας νούμερα.

ΔΩΔΕΚΑΕΤΕΙΣ ΑΝΘΥΓΕΙ'Ι'ΝΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Σε κάποιο μηνιαίο περιοδικό της Αθήνας κάποιος Αδαμάντιος (;) Παπαδήμας δημοσιεύει ένα λιβέλλο, όχι μοναχά έναντίον του συνεργάτη μας, πού του πήραμε συνέντευξη στο περασμένο φύλλο, αλλά και έναντίον των «Νέων Βωμών» πού από προνομιακή κακοήθεια διαστρεβλώνει σε «Νέους Τάφους».

Λυπούμαστε ειλικρινά πού δέν έχουμε χώρο να τον άναδημοσιέψουμε,

για να ιδεί κανένας όχι μόνον με τι είδους ανθρώπους έχουν να κάνουν οι «Νέοι Βωμοί», αλλά προπαντός, που οδηγούν τους νέους, δωδεκαετείς παρὰ φύσιν και επιβλαβεῖς εἰς τὴν ὑγίαν πράξει.

Ἐν πάσει ὁμως περιπτώσει τὸ περιοδικὸν ποῦ δημοσιεύτηκε ὁ λίβελλος εἶναι ἢ «Κριτική», ἔτος Α', ἀριθ. 9, σελίδα 80, in paucis uerbis, στήλη δεύτερη.

ΠΑΡΕΝΘΕΣΕΙΣ

— Στὸ περασμένο φύλλο γίνηκαν μερικὰ τυπογραφικὰ λάθη. Διορθώ-
νουμε τὰ σπουδαιότερα: Στὴ σελ. 82 γραμμὴ 27 νὰ διαβαστεῖ:

Ἄς εἶναι μόνο μιὰ στενὴ λουρίδα - στὴ νέα νύχτα.

Φάνταξε ἀκόμα πιὸ λαμπρὸ κ. τ. λ.

Στὴ βιογραφία τοῦ Liebknecht σελ. 81 τυπώθηκε πὸς δολοφονήθηκε τὸ
1920 ἀντὶς 1919.

Στὸ τραγούδι τῆς Σίτσας Καραϊσκάκη «Κάρλ Λίμπνεκχτ» τὸ μοτίβο νὰ
διαβαστεῖ:

Ein Morgenrot - ein Abendgeihn

So sei mein Tag...

— Τὸ πεζὸ τοῦ κ. Τσουκαλά, ποῦ δημοσιεύουμε, εἶναι ἀπὸ τὸν τόμο «Ὁ
ρόδιος ἥλιος», ποῦ κυκλοφορεῖ τὸν ἄλλο μῆνα.

— Ἄπ' τὰ περιεχόμενα τοῦ ἄλλου φύλλου: Π. Πικροῦ «Ἡ Πάλη τῶν
τάξεων στὴν Τέχνη», Σίτσας Καραϊσκάκη: «Οἱ νεώτεροι ἐξπρεσιονιστὲς
καὶ ἀνθρωπιστὲς στὴ λογοτεχνία», Μπαλιέβσκι—Μπαλορούσσοβ: «Γυναῖ-
κες» διήγημα μεταφρασμένο ἀπ' εὐθείας ἀπ' τὰ Ρούσικα, Ἰβάλ Γκόλ:
«Ποιήματα» κ.τ.λ.

Δηλώνουμε στοὺς ἀντιπροσώπους καὶ ἀναγνώστες μας ὅτι τὸ Α' φύλλο
ἐξαντλήθηκε. Ἀπὸ τὸ Β' καὶ Γ' μένουν λίγα ἀκόμα.

ΒΙΒΛΙΑ

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑ: «Ἀγροτικά» ποιήματα—Ἀθήνα 1924.

Μ. Γ. ΠΕΤΡΙΑΗ: «Ἐξάστιχα», Σειρὰ πρώτη, ποιήματα, Ἀθήνα 1923.

ΔΗΜ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ: Οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ Πρίγκηπες, Ἐν Ἀθή-
ναις: Ἐκδοτ. Οἶκος Δ. καὶ Π. Δημητράκου 1924, Δραχ. 12.50.

HENRI BARBUSSE: «Ἡ Κόλαση», Μετάφραση Χ. Ἐκδοση Χ. Γα-
νιάρη καὶ Σιας, Ἀθήναι, Δραχ. 25.

ΑΙΜ. ΖΟΛΑ: «Τὸ Ἀνθρώπινο Κτῆνος», Μετάφραση, Π. Πικροῦ, Ἐκδοση
Χ. Γανιάρη καὶ Σιας, Ἀθήναι, Τόμοι 2, Δραχ. 30.

Οἱ ἐκδόσεις τοῦ Γανιάρη πουλιοῦνται καὶ στὰ γραφεῖα μας.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ-ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ-ΔΕΛΤΙΑ

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ: Μηνιαῖον θεωρητικὸν ὄργανον τοῦ
Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ἑλλάδος, Διεύθυνση: Σοσιαλιστικὸ
Βιβλιοπωλεῖο, Εὐριπίδου 14, Ἀθήνα.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ: Μηνιαῖο Περιοδικὸν, Ὅργανο τῶν ἐν
Ἀνατολῇ Ὑπαλλήλων τῆς Ἐταιρείας «EASTERN», Σῦρος.

ΝΕΑ ΤΕΧΝΗ: Μηνιαῖα λογοτεχνικὴ ἔκδοσις, Λέκκα 4, Ἀθήναι.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ: Μηνιαῖα Ἐκδοση, Διεύθυνση: Λεωφόρος
Ἐθνικῆς Ἀμύνης 30, Θεσσαλονίκη.

LIBRE: Louis Roussei, Rue Sina, Athènes (Crèce)

LA CORRESPONDANCE INTERNATIONALE, Adresscy: Vienne VIII
(Autriche), Bureau de poste 64.

ΙΡΙΣ: Μηνιαῖα εἰκονογραφημένη Ἐκδοση. Διεύθ: Ζήνωνος 2, Ἀθήναι.

ΦΑΡΟΣ: Μηνιαῖα λογοτεχνικὴ ἔκδοσις, Βόλος Ἔτος Β, ἀριθ. φύλ. 1
(13) Μάρτης 1924.

ΑΡΓΩ: Λογοτεχνικὰ τεύχη φυλ. 4—5. Rue Stamboul 13 Alexandrie.

ΠΥΡΣΟΣ: Ἐφημερὶς Δεκαπενθήμερος Ὅργανον τοῦ Κυπριακοῦ Ἐργατικοῦ
Κόμματος (Κομμουνιστικοῦ), Adresse: «Pyrssos» B. P. No 154, Li-
massol Chypre.

ΠΑΛΑΙΟΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ: Ὅργανο τῶν Παλαιῶν Πολεμιστῶν καὶ Θυ-
μάτων Στρατοῦ βγαίνει κάθε ἐβδομάδα. Διεύθυνση: Ἐργατικὸ Κέντρο,
Ἀθήναι.

ΣΑΛΠΙΓΕ: Ἐφημερὶς πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ, Διεύθ: Salpinx, Li-
massol B. P. 73.

«ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»: Μηνιαῖο δελτίο, Νοέμβριος—Δεκέμβριος 1923. Ἐκ-
δοση: «Γράμματα».

Βγαίνει

ΑΒΓΗ: Μηνιαῖο περιοδικὸν Ρ. Ο. Β. 73, Λεμησὸς Κύπρου.